

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра адміністративного права та
адміністративного процесу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Кафедра адміністративного права
та адміністративного процесу
Херсонського факультету**

**ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ
АНТИКОРУПЦІЙНИМ
ЗАКОНОДВСТВОМ ВИМОГ ЩОДО
ЗАПОБІГАННЯ ТА
ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ
ІНТЕРЕСІВ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**Одеса-Херсон
2023**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ
ХЕРСОНСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ

ПОРУШЕННЯ
ВСТАНОВЛЕНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ
ВИМОГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ
ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ІНТЕРЕСІВ

УДК 342.98 (075.8) (477)

П60

Обговорено та схвалено науково-методичною радою Одеського державного університету внутрішніх справ, протокол засідання від 23 серпня 2023 року № 1.

Авторський колектив:

Стариченко А.О. – викладач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, доктор філософії права (розділ 1)

Денисова А.В. - завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, д.ю.н., професор (розділ 2).

Коропатов О.М. - завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Херсонського факультету ОДУВС, к.ю.н., доцент (розділ 3).

Баранов С.О. – професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, к.ю.н., доцент (розділ 4)

Сірко В.С. – доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, к.ю.н., доцент. (розділ 5)

Файчук С.В. - уповноважена з антикорупційної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ (розділ 6)

Рецензенти:

- Кубаєнко А.В., доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент.

– Катеринчук І.П., професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор.

П60 **Порушення встановлених антикорупційним законодавством вимог щодо запобігання та врегулювання конфліктів інтересів: навчальний посібник\ Денисова А.В, Баранов С.О, Коропатов О.М., Сірко В.С. Одеса: ОДУВС, 2023. 72 с.**

Навчальний посібник «Порушення встановлених антикорупційним законодавством вимог щодо запобігання та врегулювання конфліктів інтересів» висвітлює навчальний матеріал з питань застосування передбачених антикорупційним законодавством вимог щодо запобігання та врегулювання конфліктів інтересів. Даний навчальний посібник розрахований на державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, працівників підрозділів НПУ України, здобувачів вищої освіти ОДУВС, а також на всіх бажаючих орієнтуватися в питаннях запобігання корупції в Україні.

ЗМІСТ

Основні скорочення	4
Передмова	5
Розділ 1. Загальні положення та основні складові конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців.....	6
1.1. Визначення поняття конфлікту інтересів.....	6
1.2. Особи, які є суб'єктом конфлікту інтересів.....	7
Розділ 2. Особливості запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	11
2.1. Обов'язки особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.....	11
2.2. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.	15
Розділ 3. Особливості запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав.....	19
Розділ 4. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виникає у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування у колегіальному органі....	28
Розділ 5. Відповідальність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за вчинення дій, прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів.....	47
Розділ 6. Організація роботи щодо запобігання та усунення конфлікту інтересів.....	60

ОСНОВНІ СКОРОЧЕННЯ

АРК- Автономна Республіка Крим.

ВР України - Верховна Рада України.

ЗУ - Закон України.

КК України - Кримінальний кодекс України.

КМУ - Кабінет міністрів України.

КЗпП - Кодекс законів про працю України.

КУпАП - Кодекс України про адміністративні правопорушення.

МВС України - Міністерство внутрішніх справ України.

НАЗК- Національне агентство з питань запобігання корупції.

НП України – Національна поліція України.

НБУ – Національний банк України.

ПКМУ - Постанова Кабінету Міністрів України.

ПС НП України - патрульна служба Нацполіції.

СБУ - Служба безпеки України.

ЦК- Цивільний кодекс України.

Передмова

Правову основу антикорупційної діяльності в Україні складають законодавчі та інші нормативно-правові акти, дія яких спрямована на врегулювання суспільних відносин у сфері запобігання і протидії корупції.

Конфлікт інтересів є складовою більшої частини корупційних правопорушень та порушень пов'язаних з корупцією. Під конфліктом інтересів слід розуміти конфлікт між публічно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи, за якого її приватні інтереси, котрі впливають з її положення як приватної особи, здатні неправомірним чином вплинути на виконання цієї державною посадовою особою її офіційних обов'язків або функцій.

Основним державним антикорупційним нормативно-правовим актом є Закон України «Про запобігання корупції» (далі – Закон). Відповідно до ст. 2 Закону відносини, що виникають у сфері запобігання і протидії корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами (згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України), законами України, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ.

1.1. Визначення поняття конфлікту інтересів.

1.2. Основні складові конфлікту інтересів.

1.1. Визначення поняття конфлікту інтересів.

Антикорупційне законодавство України використовує поняття «конфлікт інтересів» та регламентує питання, пов'язані з конфліктом інтересів на публічній службі та його врегулюванням.

У будь-якому підприємстві, установі чи організації виникають явища в яких приватні інтереси особи та її службові чи представницькі повноваження можуть вплинути або безпосередньо впливають на неупередженість прийняття нею рішень під час виконання зазначених повноважень. Саме, таке явище має назву «конфлікт інтересів».

Для формування чіткого розуміння змісту інституту запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, насамперед, необхідно з'ясувати сутність ключового терміну — конфлікт інтересів.

Конфлікт інтересів — це конфлікт між публічно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи, за якого її приватні інтереси котрі, впливають з її положення як приватної особи, здатні неправомірним чином вплинути на виконання цією державною посадовою особою її офіційних обов'язків або функцій.

Іншими словами, конфлікт інтересів - це ситуація, при якій службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес (особисту зацікавленість), який хоча і не обов'язково призводить до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, але здатний до цього призвести.¹

Закон України «Про запобігання корупції» виокремлює два види конфлікту інтересів:

Потенційний конфлікт інтересів - у особи наявний приватний інтерес у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.²

Ці поняття конфліктів інтересів з'єднанні новим поняттям - «приватний

¹ Посібник оеср з питань врегулювання конфліктів інтересів на державній службі, oecd, june 2003 all rights reserved URL: <https://www.oecd.org/gov/ethics/49106140.pdf>

² Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції URL: nazk.gov.ua

інтерес». Згідно Закону України «Про запобігання корупції» приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.¹

При цьому, як зазначається у Посібнику ОЕСР, приватний інтерес не обмежується фінансовими чи матеріальними інтересами або тими інтересами, які дають службовій особі пряму особисту вигоду, в тому числі неправомірну.

Це означає, що конфлікт інтересів може бути пов'язаний із цілком правомірними діями службовця як приватної особи, його належністю до громадських організацій, сімейними інтересами тощо, за умови, що ці інтереси здатні з певною вірогідністю реально спричинити неналежний вплив на виконання цією службовою особою своїх службових повноважень.

Таким чином, незважаючи на те, що далеко не кожен конфлікт між службовими повноваженнями і приватним інтересом здатен призвести до неправомірних рішень чи діянь, кожен із конфліктів інтересів здатен створити таку ситуацію у випадку, якщо не буде вчасно та належним чином задекларований, оцінений та врегульований.²

1.2. Основні складові конфлікту інтересів.

Складовою конфлікту інтересів є службові/представницькі повноваження та вплив (або можливість впливу) приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, вчинення чи невчинення дій під час реалізації таких повноважень.

Складовими конфлікту інтересів (реального, потенційного) є: приватний інтерес (будь-який майновий чи немайновий), службові/представницькі повноваження (безпосередні та загальнослужбові), а співвідношення вказаних складових спричиняє виникнення:

- реального конфлікту інтересів - приватний інтерес суперечить службовим/представницьким повноваженням, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- потенційного конфлікту інтересів - у сфері службових/представницьких повноважень наявний приватний інтерес, що може за настанні певних обставин у майбутньому вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.³

Приватний інтерес.

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text>

² Посібник оеср з питань врегулювання конфліктів інтересів на державній службі, oecd, june 2003 all rights reserved URL: <https://www.oecd.org/gov/ethics/49106140.pdf>

³ Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції від 21.10.2022 № 13// URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

Приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях¹

Важливо підкреслити, що перелік самих стосунків не є вичерпним, адже при наданні визначення законодавцем використано словосполучення «у тому числі», тобто у дефініції окреслено лише найбільш типові форми стосунків, які можуть зумовлювати наявність майнового чи немайнового інтересу.

Це означає, що кожен службовець при виконанні повноважень повинен брати до уваги весь спектр своїх не лише правових (юридичних), а й соціальних (приватних) відносин, які зумовлюють виникнення майнового чи немайнового інтересу.

Тільки такий приватний інтерес у сфері службових/представницьких повноважень, що може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень, спричиняє виникнення реального або потенційного конфлікту інтересів.

Законом не встановлюється заборон чи обмежень на наявність приватного інтересу як такого. Йдеться про дотримання правил етичної поведінки службовця та відповідну оцінку приватних інтересів через призму можливого їх негативного впливу на об'єктивність прийняття рішень чи діянь службовця при реалізації своїх службових чи представницьких повноважень.

Джерелом приватного інтересу можуть бути не лише приватні, позаслужбові відносини. Приватний інтерес в окремих випадках може виникати й зі службових повноважень, тобто полягати у зацікавленості в схваленні або несхваленні певних рішень, результатах службових розслідувань, дисциплінарних провадженнях, за наслідком яких особа може понести юридичну відповідальність тощо.

Службове повноваження, представницьке повноваження.

Зазвичай, коло службових повноважень визначається в посадових інструкціях, трудових договорах, іноді - в дорученнях тощо. Необхідно пам'ятати, що інструкції та інші документи визначають лише безпосередні повноваження конкретного службовця, водночас законом або іншим нормативно-правовим актом може додатково визначатися коло як безпосередніх, так і загальнослужбових повноважень, які повинні братися до уваги при розгляді питання про наявність чи відсутність конфлікту інтересів. Перелік представницьких повноважень розкривається, як правило, у відповідних законах, що визначають правовий статус наділених ними осіб.

Наприклад, повноваження керівника структурного підрозділу органу державної влади визначені Законом України «Про державну службу» (права та обов'язки державного службовця, яким є такий керівник), положенням про очолюваний ним структурний підрозділ, правилами внутрішнього службового

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text>

розпорядку тощо.¹

Де можуть визначатися службові/представницькі повноваження:

закони, інші нормативно-правові акти (наприклад, положення про орган, установу, організацію);

трудові договори (контракти);

статuti підприємств;

положення про структурні підрозділи органів, установ, організацій;

посадові інструкції;

організаційно-розпорядчі документи (наприклад, у разі створенні комісії чи робочої групи, повноваження можуть визначатися положенням про відповідну комісію/робочу групу, що затверджується внутрішнім організаційно-розпорядчим документом);

доручення керівників;

регламенти.²

Наявність протиріччя між інтересом та повноваженням.

Наявність протиріччя встановлюється в кожному окремому випадку виконання доручення, розгляду листа, здійснення контрольного заходу тощо, шляхом порівняння повноважень та існуючого у особи приватного інтересу з подальшим визначенням можливості (неможливості) такого інтересу вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішення, вчинення діяння службовою особою.

Наприклад, реальний конфлікт інтересів відбувається, коли за відсутності керівника (чи з інших причин) суб'єкт, на якого поширюється дія Закону, готує подання щодо встановлення собі премії. У такій ситуації приватний інтерес майнового характеру (можливість отримати матеріальне заохочення) впливає на вчинення дій (підготовка подання) під час виконання повноважень (суб'єкт наділений повноваженнями готувати подання щодо встановлення собі премії).

Наявність у сфері службових/представницьких повноважень приватного інтересу.

Потенційний конфлікт інтересів завжди існуватиме, якщо у особи у сфері її службових/представницьких повноважень є приватний інтерес, здатний вплинути на об'єктивність чи неупередженість рішення, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

За таких умов навіть якщо особа приймає об'єктивні та неупереджені рішення, що в повній мірі відповідають закону, відбудеться надалі втрата суспільної довіри до службової особи та органу влади, в якому вона працює.

Винятком може бути ситуація, за якої у особи відсутні дискреційні повноваження.

Таким чином, при потенційному конфлікті інтересів, так само як і при

¹ Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

² Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції від 21.10.2022 № 13// URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

реальному конфлікті інтересів, існує суперечність між приватним інтересом і службовими (представницькими) повноваженнями. Проте при потенційному конфлікті інтересів така суперечність може вплинути на об'єктивність прийняття рішення чи вчинення діяння лише в майбутньому при настанні певних обставин.¹

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття конфлікту інтересів.
2. Реальний конфлікт інтересів і його особливості.
3. Потенційний конфлікт інтересів.
4. Поняття приватний інтерес
5. Складові конфлікту інтересів

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № № 1700VII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text>
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № № 889-VIII.
3. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
4. Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції від 21.10.2022 № 13// URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>
5. Посібник ОЕСР з питань врегулювання конфліктів інтересів на державній служб, oecd, june 2003 all rights reserved URL: <https://www.oecd.org/gov/ethics/49106140.pdf>
6. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції URL: nazk.gov.ua

¹ Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції від 21.10.2022 № 13// URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

2.1. Обов'язки особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.

2.2. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.

2.1. Обов'язки особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.

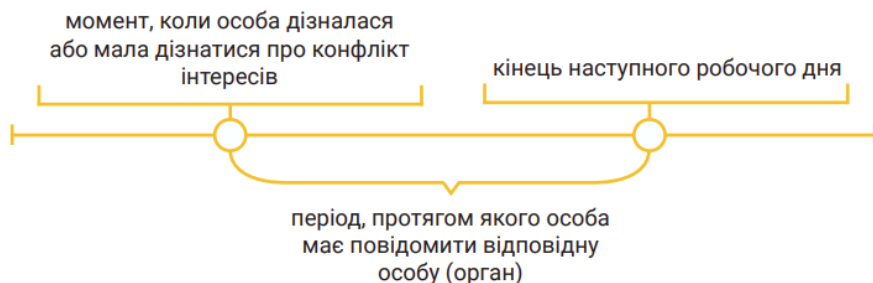
Зазначені особи у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (далі Закон), для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів зобов'язані вживати 4 основні дії:¹

- **Вживати заходів щодо недопущення виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів.**

Цей обов'язок стосується як особи, у якої можливе виникнення конфлікту інтересів, так і будь-якої іншої особи, зазначеної у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

Так, керівник особи, у якої може виникнути конфлікт інтересів, має уникати прийняття рішень або вчинення дій, що можуть створити передумови виникнення конфлікту інтересів у підлеглого. **Приклад.** Директор підприємства прийняв на роботу доньку свого заступника, яка перебуватиме в підпорядкуванні заступника. Надалі директор вживатиме заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів у свого заступника. **Запитання.** Чи відповідатимуть вимогам Закону дії директора підприємства? **Коротка відповідь.** Ні. Прийняття директором державного підприємства доньки свого заступника на роботу в описаній ситуації може свідчити про порушення вимог п. 1 ч. 1 ст. 28 Закону. Нормативне регулювання: відповідно до ч. 1 ст. 28 Закону особи, зазначені у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону, у тому числі посадові особи юридичних осіб публічного права, зобов'язані, насамперед, вживати заходів щодо недопущення виникнення реального або потенційного конфлікту інтересів навіть за умови одночасного прийняття рішення про його врегулювання. При цьому Закон покладає зазначений обов'язок не лише на особу, у якої можливе виникнення конфлікту інтересів, а зобов'язує також і керівника особи уникати прийняття рішень або вчинення дій, що можуть створити передумови виникнення конфлікту інтересів у підлеглого.²

- **Повідомляти про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів.**

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

² Методичні рекомендації Конфлікт інтересів. від 21.10.2022 № 13

URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

Кого необхідно повідомити про наявність конфлікту інтересів?

В окремих випадках у Законі відсутня чітка відповідь на питання про те, кого слід повідомляти про конфлікт інтересів. Наприклад, у період тимчасової відсутності керівника у державному органі, на підприємстві, в установі, організації обов'язки керівника виконує інший працівник, зокрема заступник керівника.

У цьому випадку особа, яка виконує обов'язки керівника, не може на виконання вимог ст. 28 Закону повідомити про конфлікт інтересів безпосереднього керівника, оскільки такий керівник відсутній, а також не має підстав повідомляти про конфлікт інтересів Національне агентство, адже обіймає посаду, яка передбачає наявність безпосереднього керівника. Зважаючи на те, що конфлікт інтересів має бути врегульований, **рекомендуємо виконувачеві обов'язків керівника повідомляти про конфлікт інтересів у порядку, передбаченому для керівника, а особам, яким надійшли такі повідомлення - вживати заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів У якій формі слід повідомляти про конфлікт інтересів?**

У Законі не зазначено, у якій саме формі слід повідомляти про конфлікт інтересів. Однак Національне агентство рекомендує здійснювати повідомлення про реальний/потенційний конфлікт інтересів *у письмовій формі з реєстрацією відповідно до існуючої системи діловодства*. Письмове повідомлення, по-перше, буде документальним підтвердженням того, що особа дійсно повідомила про наявність конфлікту інтересів, а по-друге - дасть можливість безпосередньому керівнику детально проаналізувати ситуацію та визначитися із оптимальним способом врегулювання конфлікту інтересів.¹

- Не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів.

За порушення зазначеного обов'язку передбачено адміністративну

¹ Методичні рекомендації Конфлікт інтересів. від 21.10.2022 № 13

URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

відповідальність згідно з ч. 2 ст. 172⁷ КУпАП.¹

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Отже, під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.²

- Вживати заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, зобов'язаний:

після отримання повідомлення про наявність конфлікту інтересів прийняти рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої особи протягом 2-х робочих днів. Також керівник має повідомити відповідну підлеглу особу про прийняте рішення;

якщо йому стало відомо про наявність конфлікту інтересів (від інших осіб, із повідомлень про корупцію, з листів Національного агентства тощо), вжити передбачених Законом заходів для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої особи.

Зверніть увагу. Враховуючи п. 1 ч. 1 ст. 28 та абз. 2 ч. 3 ст. 28 Закону, Національне агентство у випадку одержання від особи (яка перебуває на посаді, що не передбачає наявність у неї безпосереднього керівника) повідомлення про наявність конфлікту інтересів роз'яснює порядок дій щодо врегулювання конфлікту інтересів. При цьому Національне агентство, на відміну від безпосереднього керівника особи, в якій виник конфлікт інтересів, не наділене повноваженнями приймати рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів.³

Алгоритм дій у випадку виникнення конфлікту інтересів.⁴

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради*

² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, додаток до № 51.

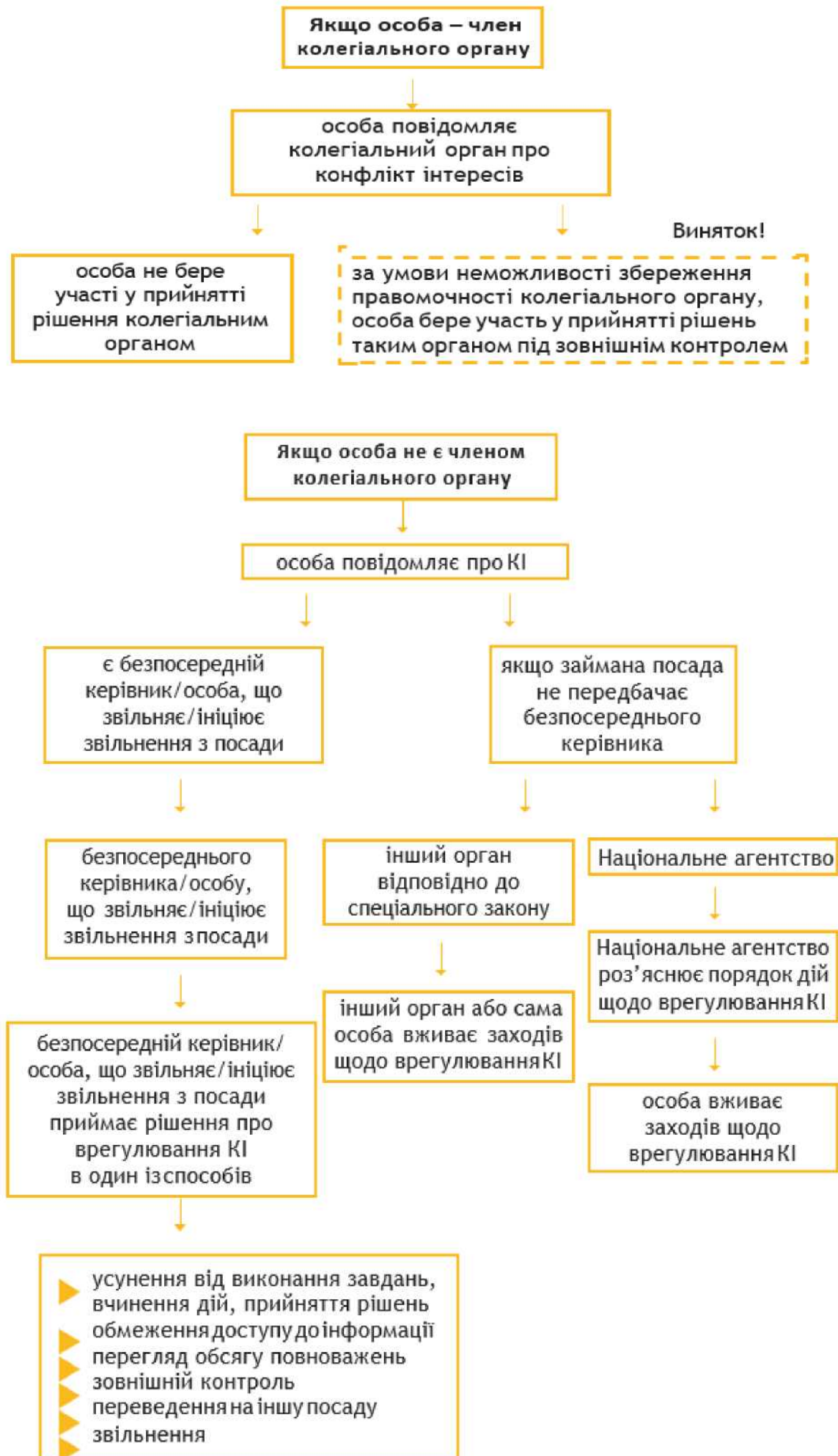
Ст.1122. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 16.06.2023).

³ Методичні рекомендації Конфлікт інтересів. від 21.10.2022 № 13

URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

⁴ Методичні рекомендації Конфлікт інтересів. від 21.10.2022 № 13

URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

2.2. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.

Особа, зазначена у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону, зобов'язана повідомляти безпосереднього керівника про наявність у неї потенційного або реального конфлікту інтересів не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли вона дізналася або повинна була дізнатися про наявність конфлікту інтересів (детальніше дивіться розділ 3 Методичних рекомендацій).

Безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення (ініціювання звільнення) особи з посади:

- приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглої йому особи протягом 2-х днів після отримання повідомлення або якщо йому стало відомо про конфлікт інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

Заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів:

- 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;
- 2) обмеження доступу особи до певної інформації;
- 3) перегляд обсягу службових повноважень особи;
- 4) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняттям рішень;
- 5) переведення особи на іншу посаду;
- 6) звільнення особи.

Кожен із заходів врегулювання конфлікту інтересів має свою специфіку, адже обирається залежно від низки таких умов (див. таблицю):

- вид конфлікту інтересів (потенційний або реальний);
- тривалість конфлікту інтересів (постійний або тимчасовий);
- суб'єкт прийняття рішення про його застосування (безпосередній керівник та/або керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації);
- наявність (відсутність) альтернативних заходів врегулювання;
- наявність (відсутність) згоди особи на застосування заходу (щодо переведення);
- можливість залучення до прийняття рішень інших працівників (щодо усунення від виконання завдання).

Зверніть увагу. Застосування заходів врегулювання конфлікту інтересів можливе лише за наявності всіх перелічених умов. Якщо будь-яка з умов відсутня, конкретний захід врегулювання конфлікту інтересів застосовувати не можна.

№ з/п	Вид заходу зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів	Умови застосування
1.	усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів (ст. 30 Закону)	реальний чи потенційний тимчасовий можливість залучення до прийняття рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи організації
2.	обмеження доступу особи до певної інформації(ст. 31 Закону)	реальний чи потенційний постійний конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом до певної інформації є можливість продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови обмеження доступу до інформації є можливість доручити роботу з відповідною інформацією іншому працівнику
3.	перегляд обсягу службових повноважень особи (ст. 32 Закону)	реальний чи потенційний постійний конфлікт інтересів пов'язаний з конкретним повноваженням особи є можливість продовження належного виконання особою службових завдань у разі такого перегляду Можливість наділення Відповідними повноваженнями іншого працівника
4.	застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень (ст. 33 Закону)Форми:1) перевірка стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються, з питань, пов'язаних із	реальний чи потенційний постійний чи тимчасовий конфлікт інтересів неможливо врегулювати шляхом усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій Важливо. Працівник, який здійснюватиме зовнішній контроль, не може бути у

	предметом конфлікту інтересів; 2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника; 3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу	підпорядкуванні особи, конфлікт інтересів якої врегульовується, а також стосовно якого останній може приймати рішення розпорядчого характеру, оскільки це зумовить виникнення у працівника, який здійснюватиме зовнішній контроль, виникнення конфлікту інтересів.
5.	переведення особи на іншу посаду (ч. 1 ст. 34 Закону)	реальний чи потенційний постійний конфлікт інтересів неможливо врегулювати шляхом усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу наявна вакантна посада, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним наявна згода особи на переведення
6.	звільнення особи (ч. 2 ст. 34 Закону)	реальний чи потенційний постійний конфлікт інтересів не може бути врегульований в інший спосіб, у тому числі через відсутність згоди особи на переведення або на позбавлення приватного інтересу

Правила вибору заходу зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів.

Можливість застосування того чи іншого способу врегулювання конфлікту інтересів залежить від характеру конфлікту інтересів.

Тривалість конфлікту інтересів	
Конфлікт інтересів має постійний характер	Конфлікт інтересів має тимчасовий характер

обмеження доступу особи до певної інформації перегляд обсягу с лужбових повноважень особи засто сування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень переведення особи на іншу посаду звільнення особи	усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реально го чи потенційного конфлікту інтересів за стосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень
---	---

Зверніть увагу. Будь-який захід врегулювання конфлікту інтересів застосовується виключно до особи, у якої виникає конфлікт інтересів. Такі заходи не можуть застосовуватися до інших осіб, спільна робота з якими зумовлює виникнення конфлікту інтересів, тобто підпорядкованих осіб. **Опис ситуації.** Наприклад, у підпорядкуванні директора підприємства на посаді економіста працює його дружина. Для врегулювання конфлікту інтересів вирішено застосувати такий захід, як звільнення з посади. Оскільки конфлікт інтересів наявний саме у директора, а не його дружини, то звільненню з посади буде підлягати директор. У випадку, коли конфлікт інтересів виникає в особи, уповноваженої на виконання функцій держави та місцевого самоврядування (п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону), у зв'язку з підпорядкуванням їй близької особи (абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону), при прийнятті рішення щодо обрання певного способу врегулювання конфлікту інтересів слід враховувати вимоги ст. 27 Закону.

Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, у яких наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів, можуть самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.¹

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Який алгоритм дій у випадку виникнення конфлікту інтересів?
2. Яка відповідальність передбачена за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів?
3. Які мають обов'язки особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів?
4. Які є заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів?
5. Які є заходи самостійного врегулювання конфлікту інтересів?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № № 1700-VII.

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, додаток до № 51.

Ст.1122. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 16.06.2023).

3. Методичні рекомендації Конфлікт інтересів. від 21.10.2022 № 13
URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/2-konflikt-interesiv-ta-jogo-skladovi/>

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ НАЯВНІСТЮ В ОСОБИ ПІДПРИЄМСТВ ЧИ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

Суб'єкти, зазначені в пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини 1 статті 3 Закону¹, зобов'язані протягом 60 днів після призначення (обрання) на посаду повинні, з метою запобігання конфлікту інтересів, передати в управління іншій особі (особам) належні їм підприємства та корпоративні права в порядку, встановленому законом.

На підставі ч.ч. 1, 2 ст. 36 Закону можливо визначити вимоги щодо передачі підприємств та/або корпоративних прав особами, зазначеними в пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини 1 статті 3 Закону:

- передача здійснюється протягом 60 днів після призначення (обрання) на посаду. Якщо на момент закінчення 60-денного строку в системі депозитарного обліку встановлено обмеження на здійснення операцій з акціями на підставі відповідного рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про зупинення внесення змін до системи депозитарного обліку, вказані особи зобов'язані передати такі належні їм акції в управління іншій особі протягом 60 днів з дати відновлення внесення змін до системи депозитарного обліку щодо відповідних акцій;
- забороняється передавати в управління підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї, а також укласти відповідні договори із суб'єктами підприємницької діяльності, інвестиційними фірмами та компаніями з управління активами, в яких працюють члени сім'ї;
- передача підприємств належних їм підприємств, які за способом утворення (заснування) та формування статутного капіталу є унітарним, здійснюється шляхом укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (ч.2 ст.26 Закону);
 - передача корпоративних прав здійснюється відповідно до ч.3 ст 36 Закону:

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

- укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (крім договору управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами);
- укладення договору про управління портфелем фінансових інструментів та/або грошовими коштами, призначеними для інвестування у фінансові інструменти, з інвестиційною фірмою, яка має видану Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку ліцензію на провадження діяльності з управління портфелем фінансових інструментів;
- укладення договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами, яка має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління активами.

Передача корпоративних прав як оплата вартості цінних паперів венчурного пайового інвестиційного фонду здійснюється після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску цінних паперів такого інституту спільного інвестування.

Особа зобов'язана письмово повідомити Національне агентство з питань запобігання корупції (далі- НАЗК) про передачу в управління належних їй підприємств та/або корпоративних прав в односторонній термін після такої передачі та надати нотаріально засвідчену копію укладеного договору

Особа вважатиметься такою, яка належним чином виконала вказану вимогу, якщо вона виконала всі необхідні умови:

- особисто повідомила НАЗК про передачу в управління належних їй підприємств та/або корпоративних прав;
- таке повідомлення було здійснено в 1-денний термін з моменту передачі в управління (а не з моменту нотаріального посвідчення копії відповідного договору);
- до НАЗК надано саме нотаріально засвідчену копію укладеного договору (а не копію такого договору чи оригінал договору, укладеного в простій письмовій формі).

У повідомленні про передачу в управління підприємств чи корпоративних прав рекомендується зазначати такі відомості:

- прізвище, ім'я та по батькові особи, яка передала в управління належні їй підприємства та/або корпоративні права;
- посада, на яку призначено (обрано) особу, у зв'язку з чим здійснено передачу в управління належних їй підприємств та/або корпоративних прав;
- дата призначення (обрання) на посаду;
- дата передачі підприємств та/або корпоративних прав в управління;
- дата повідомлення Національного агентства про передачу підприємств та/або корпоративних прав в управління;
- найменування переданого в управління підприємства, його організаційно-правова форма, код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частка у статутному (складеному) капіталі підприємства у грошовому та відсотковому вираженні, а у разі якщо це цінні папери (у тому

числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі), - відомості стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів;

- спосіб передачі підприємств та/або корпоративних прав в управління;

- прізвище, ім'я та по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) особи, в управління якій передано підприємства та/або корпоративні права, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

До повідомлення обов'язково додається нотаріально засвідчена копія укладеного договору.

Також до повідомлення рекомендовано додавати належним чином засвідчені копії:

- наказу про призначення (рішення про обрання) на посаду;
- установчих документів чи документів, що підтверджують наявність корпоративних прав.

Необхідно звернути увагу на осіб, які не мають передавати в управління підприємства та/або корпоративні права (ч. 6 ст. 36 Закону):

1) особи, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше ніж 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

2) депутати місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі);

3) помічники-консультанти народних депутатів України, працівники секретаріатів Голови Верховної Ради України, Першого заступника Голови Верховної Ради України та заступника Голови Верховної Ради України, працівники секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України, особи, зазначені у п.п «к» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (крім осіб, зазначених в інших підпунктах п. 1 або п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону);

4) особи, у власності яких перебувають акції акціонерного товариства - резидента України, сукупна номінальна вартість яких не перевищує 0,25 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня року, в якому особа призначена (обрана) на посаду, та сукупно не перевищують 5 відсотків голосуючих акцій товариства.

При обрахуванні строку передачі, а також при визначенні дати повідомлення про таку передачу слід брати до уваги загальні правила обчислення строків, встановлені ст.ст. 253, 254 ЦК.

Таким чином, перебіг строку передачі починається з наступного календарного дня після призначення (обрання) особи на посаду. Якщо ж останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, днем закінчення строку є перший за ним робочий день.

Під 1-денним строком повідомлення слід розуміти день, наступний за

днем, коли особа передала належні їй підприємства та/або корпоративні права в управління. Якщо ж цей день припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, цим днем слід вважати перший за ним робочий день.

Письмові заяви та повідомлення, здані до установи зв'язку або до скриньки для вхідної кореспонденції НАЗК до закінчення останнього дня строку, вважаються такими, що здані своєчасно.

Питання практичного застосування вимог ст. 36 Закону¹

Приклад 1. Спосіб повідомлення Національного агентства

Особа надала Національному агентству оригінал договору про передачу в управління підприємств та/або корпоративних прав.

Чи буде це порушенням вимог ч. 5 ст. 36 Закону?

Так, це буде порушенням вимог ч. 5 ст. 36 Закону, але лише за умови, якщо такий договір не буде нотаріально посвідчений.

Нормативне регулювання:

особи, зазначені у п. 1, п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, призначені (обрані) на посаду, в одноденний термін після передачі в управління належних їм підприємств та корпоративних прав зобов'язані письмово повідомити про це Національне агентство із наданням нотаріально засвідченої копії укладеного договору (ч. 5 ст. 36 Закону).

Таким чином, Закон зобов'язує відповідних осіб надавати Національному агентству виключно нотаріально засвідчену копію укладеного договору управління майном про передачу в управління підприємств та/або корпоративних прав;

договір управління майном укладається в письмовій формі (ч. 1 ст. 1031 ЦК).

Тобто ні Законом, ні цивільним законодавством не передбачено вимог щодо обов'язкового нотаріального посвідчення такого договору. Водночас:

нотаріуси вчиняють таку нотаріальну дію, як засвідчення вірності копій (фотокопій) документів і виписок з них (п. 10 ч. 1 ст. 34 Закону України «Про нотаріат»).

Зокрема, нотаріуси засвідчують вірність копій документів, виданих підприємствами, установами і організаціями, за умови, що ці документи не суперечать законові, мають юридичне значення й засвідчення вірності їхніх копій не заборонено законом.

Вірність копії документа, виданого громадянином, засвідчується у тих випадках, коли справжність підпису громадянина на оригіналі цього документа засвідчена нотаріусом або посадовою особою органу місцевого самоврядування чи підприємством, установою, організацією за місцем роботи, навчання, проживання чи лікування громадянина (ст. 75 Закону України «Про нотаріат»).

Нотаріус, засвідчуючи вірність копії такого договору, засвідчує справжність підпису фізичних осіб на оригіналі цього документа.

Надання Національному агентству оригіналу договору управління майном, укладеного в простій письмовій формі (у якому справжність підпису

¹ст. 36 Закону «Про запобігання корупції» URL: <http://prosvita.nazk.gov.ua/category/zrozumilo-pro-konflikt-interesiv/pochytaty-konflikt-interesiv#post249>

фізичної особи ніким не засвідчена), не може прирівнюватися до нотаріально засвідченої копії такого договору.

Належним виконанням вимог ч. 5 ст. 36 Закону буде надання Національному агентству саме нотаріально засвідченої копії договору управління майном про передачу в управління підприємств та/або корпоративних прав або оригіналу такого договору, якщо він є нотаріально посвідченим.

Приклад 2. Порухення обмеження щодо суміщення з іншими видами діяльності у випадку непередачі в управління підприємств/корпоративних прав

Особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, після призначення (обрання) на посаду не виконала вимог ст. 36 Закону та не передала в установлений строк в управління іншій особі належні їй корпоративні права.

Чи може така бездіяльність свідчити про порушення вимог ст. 25 Закону (обмеження щодо суміщення з іншими видами діяльності)?

Ні, така бездіяльність не може свідчити про порушення вимог ст. 25 Закону.

Нормативне регулювання:

законодавством України не передбачено заборони володіти корпоративними правами для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, однак встановлено обмеження їх реалізації;

у п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону визначено, що особам, зазначеним у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

у ч. 2 ст. 167 ГК¹ визначено, що володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом, але законом можуть бути встановлені обмеження для певних осіб щодо володіння ними та/або їх здійснення;

одне з таких обмежень встановлено у п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону, згідно з яким особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що мають на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Встановлена заборона не поширюється на володіння та/або реалізацію особами, уповноваженими на виконання функцій держави та місцевого

¹ Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №436-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

самоврядування, решти правомочностей власника корпоративних прав, не пов'язаних з участю (членством) в управлінні поточною діяльністю господарського товариства.

Приклад 3. Господарська організація не здійснює діяльність

Особа має корпоративні права в господарській організації, яка перебуває у процесі припинення та не здійснює господарської діяльності.

Чи повинна така особа передавати в управління корпоративні права у разі призначення її на посаду державної служби?

Так, особа повинна передати в управління корпоративні права у разі призначення її на посаду державної служби.

Нормативне регулювання:

перебування господарської організації в процесі припинення не позбавляє особу корпоративних прав, зокрема права на отримання активів у разі ліквідації та права управління (ч. 1 ст. 167 ГК)¹, оскільки учасники господарської організації можуть прийняти рішення (підлягає державній реєстрації згідно з ч. 11 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань») про скасування рішення про припинення юридичної особи.

Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань запису про її припинення.

Приклад 4. Корпоративні права у керівника державного підприємства²

Керівник державного підприємства володіє корпоративними правами в господарському товаристві.

Чи означає це, що у нього існує потенційний чи реальний конфлікт інтересів у зв'язку з наявністю таких корпоративних прав?

Ні, не означає.

Нормативне регулювання:

враховуючи визначення термінів, передбачених у ст. 1 Закону, ключовими ознаками конфлікту інтересів є наявність у особи службових (представницьких) повноважень та приватного інтересу (майнового чи немайнового) і залежно від співвідношення вказаних ознак виникає потенційний або реальний конфлікт інтересів.

Володіння керівником державного підприємства корпоративними правами в господарському товаристві свідчить про наявність у нього пов'язаного з цим приватного інтересу, проте не свідчить беззаперечно про наявність у нього як реального, так і потенційного конфлікту інтересів.

Приклад реального конфлікту інтересів. У державного підприємства виникла потреба в укладенні договору про надання певних послуг. У зв'язку з цим потенційні контрагенти подали керівнику державного підприємства свої пропозиції. Серед контрагентів є господарське товариство, в якому у керівника

¹ Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №436-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

² ст. 36 Закону «Про запобігання корупції» URL: <http://prosvita.nazk.gov.ua/category/zrozumilo-pro-konflikt-interesiv/pochytaty-konflikt-interesiv#post249>

є корпоративні права. Якщо керівник державного підприємства буде розглядати пропозицію цього господарського товариства, у нього виникне реальний конфлікт інтересів.

Приклад потенційного конфлікту інтересів. Між державним підприємством та господарським товариством, в якому керівник державного підприємства має корпоративні права, існують договірні відносини. Водночас керівник державного підприємства має повноваження приймати рішення, вчиняти дії, що стосуються реалізації умов укладеного із цим господарським товариством договору.

Приклад 5. Дарування корпоративних прав членам сім'ї¹

Державний службовець є засновником приватного підприємства.

Чи може державний службовець подарувати приватне підприємство, засновником якого він є, члену сім'ї, враховуючи передбачену в ст. 36 Закону заборону щодо передачі в управління підприємств членам сім'ї?

Так, може.

Нормативне регулювання:

згідно зі ст. 36 Закону на осіб, зазначених у п. 1, п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, у тому числі на державних службовців, покладено обов'язок протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права. При цьому забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

Якщо особа вирішила відчужити підприємство чи корпоративні права, вона не обмежена колом осіб, на користь яких можна зробити таке відчуження (продати, подарувати).

Відчуження підприємства чи корпоративних прав на користь членів сім'ї не позбавляє особу приватного інтересу, пов'язаного з відповідною юридичною особою, а тому в разі необхідності приймати рішення, вчиняти дії стосовно такої юридичної особи у державного службовця виникатиме конфлікт інтересів, який підлягає врегулюванню у встановленому порядку.

Приклад 6. Особа, яка повідомляє Національне агентство про передачу в управління корпоративних прав

Особа передала корпоративні права в управління. Адвокат особи повідомив Національне агентство про здійснення такої передачі.

Чи може адвокат особи, яка здійснила передачу корпоративних прав, повідомити Національне агентство про передачу на виконання вимог ч. 5 ст. 36 Закону?

Ні, не може.

Нормативне регулювання:

відповідно до ч. 5 ст. 36 Закону на осіб, зазначених у п. 1, п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону, покладено обов'язок в одинденний термін після передачі в управління належних їм підприємств та/або корпоративних прав письмово повідомити про це НАЗК із наданням нотаріально засвідченої копії укладеного

¹ Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені Рішенням НАЗК від 29.09.2017 № 839. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/rishennya-vid-29-09-2017-839>. (дата звернення: 16.07.2023).

договору¹.

Отже, обов'язок інформувати про передачу належних особі підприємств та/або корпоративних прав впливає з її статусу як особи, уповноваженої на виконання функцій держави.

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 237 ЦК² представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє.

Водночас у ст. 36 Закону не передбачено можливості представництва та уповноваження представника на реалізацію обов'язків особи, уповноваженої на виконання функцій держави, у тому числі визначених у ч. 5 ст. 36 Закону, щодо відповідного інформування НАЗК.

На виконання вимог ч. 5 ст. 36 Закону повідомити НАЗК про передачу в управління корпоративних прав має власник корпоративних прав, який здійснив таку передачу.

Приклад 7. Особа є членом кооперативу³

Особа, будучи державним службовцем, є членом кооперативу.

Чи повинен державний службовець передавати в управління свою частку в кооперативі?

Ні, не повинен.

Нормативне регулювання:

Відповідно норма статті 36 Закону на осіб, зазначених у п. 1, п.п. «а» п.

2

ч. 1 ст. 3 Закону, у тому числі на державних службовців, покладено обов'язок протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права.

Вищим органом управління кооперативу є загальні збори членів кооперативу. Під час вирішення питань, пов'язаних з управлінням кооперативу та які належать до компетенції загальних зборів членів кооперативу, кожний член кооперативу чи уповноважений кооперативу має один голос, і це право не може бути передано іншій особі (ст. 15 Закону України «Про кооперацію»).

Так, положення ст. 15 Закону України «Про кооперацію» забороняють іншим особам (крім членів кооперативу чи уповноважених кооперативу) брати участь у прийнятті загальними зборами рішень, в тому числі тим, яким відповідні права передані згідно з договором про передачу в управління корпоративних прав у відповідному кооперативі.

Враховуючи наведене, член кооперативу не може передати іншій особі (управителю) своє право брати участь в управлінні кооперативом, а відповідно передати в управління іншій особі свої корпоративні права.

¹ Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені Рішенням НАЗК від 29.09.2017 № 839. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/rishennya-vid-29-09-2017-839>. (дата звернення: 16.07.2023).

² Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №435-IV. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.05.2023).

³ ст. 36 Закону «Про запобігання корупції» URL: <http://prosvita.nazk.gov.ua/category/zrozumilo-pro-konflikt-interesiv/pochytaty-konflikt-interesiv#post249>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яка категорія суб'єктів повинні, з метою запобігання конфлікту інтересів, передати в управління іншій особі (особам) належні їм підприємства та корпоративні права в порядку, встановленому законом?
2. Що таке потенційний конфлікт інтересів?
3. Протягом якого строку суб'єкти, на яких поширюється дія норм ч.1.2 ст. 36 Закону України «Про запобігання корупції» повинні, з метою запобігання конфлікту інтересів, передати в управління іншій особі (особам) належні їм підприємства та корпоративні права?
4. В чому полягають особливості передачі корпоративних прав як оплата вартості цінних паперів венчурного пайового інвестиційного фонду?
5. Яким чином особа зобов'язана повідомити НАЗК про передачу в управління належних їй підприємств та/або корпоративних прав?
6. В якому випадку і при яких умовах особа вважатиметься такою, яка належним чином виконала передачу в управління належних їй підприємств та/або корпоративних прав?
7. Що таке реальний конфлікт інтересів?
8. Які письмові заяви та повідомлення, здані до установи зв'язку або до скриньки для вхідної кореспонденції НАЗК вважаються такими, що здані своєчасно?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. Відомості верховної Ради України. 1996. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.06.2023).
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-1#Text> (дата звернення: 28.05.2023).
3. Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені Рішенням НАЗК від 29.09.2017 № 839. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/rishennya-vid-29-09-2017-839>. (дата звернення: 16.07.2023).
4. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Інформаційне видання / За ред. О. В. Тахтая. ТОВ Юрінком Інтер. К., 2020. 348с.
5. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції URL: nazk.gov.ua (дата звернення: 28.05.2023).
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №436-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 28.05.2023).
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №435-IV. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.05.2023).
8. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Нау-менкова. - К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. - 504 с. - (Інституційні засади розвитку банківської системи України).
9. Електронний ресурс: URL: <http://prosvita.nazk.gov.ua/category/zrozumilo-pro-konflikt-interesiv/pochytaty-konflikt-interesiv#post249> (дата звернення: 28.05.2023).

РОЗДІЛ 4.

ОСОБЛИВОСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ, ЩО ВИНИКАЄ У ДІЯЛЬНОСТІ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОЛЕГІАЛЬНОМУ ОРГАНІ

4.1. Характеристика діяльності колегіальних органів у публічному управлінні та адмініструванні.

4.2. Конфлікт інтересів у діяльності народних депутатів України.

4.3. Конфлікт інтересів у діяльності членів Кабінету Міністрів України.

4.4. Конфлікт інтересів у діяльності суддів.

4.5. Конфлікт інтересів у діяльності деяких категорій посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

4.6. Конфлікт інтересів у діяльності осіб під час роботи в колегіальних органах.

4.1. Характеристика діяльності колегіальних органів у публічному управлінні та адмініструванні

Управління всією державою або окремими його регіонами, або окремими управлінськими чи промислово - виробничими інституціями може здійснюватися не однією людиною, а групою осіб, для чого формуються колегіальні органи. Вони можуть використовуватися в різних сферах діяльності, а також володіють різноманітними параметрами.

Колегіальний орган - це досить поширений спосіб управління різними державними установами, органами місцевого самоврядування або виробничими об'єднаннями. До позитивних складових застосування цього методу відноситься те, що працюють спільно кілька фахівців, що дозволяє приймати дійсно правильні і раціональні організаційно-управлінські рішення¹.

Колегіальні органи - це органи влади, які були створені в зв'язку з виниклою потребою виключити різні помилки в процесі прийняття рішень.

Крім цього, необхідність у колегіальності пов'язана з іншими обставинами:

- з життєвою необхідністю створення законодавчих органів та судової системи незалежної держави;

- необхідністю максимального врахування інтересів всіх сторін суспільних відносин;

- необхідністю забезпечення дотримання законності у діяльності виконавчих органів влади, щоб у них не виникало спокуси вчиняти свавілля і беззаконня під час адміністрування.

Тобто колегіальність виступила у ролі противаги дії принципу єдиноначальності і є захисним механізмом проти негативного прояву так званого «людського фактору» при прийнятті управлінського рішення².

¹ Клименко Н.Г. Державні колегіальні органи як суб'єкти державного регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 16. С.92-97. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/16 2018/20.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/16%2018/20.pdf) (дата звернення: 23.02.2023).

Таким чином, колегіальний орган - це певна група фахівців, що володіють освітою і досвідом в конкретній сфері управлінсько-владної діяльності, які здійснюють управління установою, довіреною йому державою, відомством, органом, виборцями, акціонерами.

Колегіальність - є одним з принцип управління, при якому керівництво здійснюється не однією особою, а колегією, групою осіб, що володіють рівними правами при вирішенні питань. У широкому розумінні це - форма прийняття рішень, в якій враховується колективна думка, використовується метод спільного, публічного (громадського) обговорення.

Принцип колегіальності використовується в роботі всіх гілок влади: законодавчої, виконавчої і судової. Такий принцип можуть використовувати у своїй діяльності політичні партії, комерційні і некомерційні організації.

Основними перевагами роботи колегіального органу є:

- те, що група людей працює спільно (адже колегіальні органи - це товариства (об'єднання);
- відбувається чітка координація всіх структурних частин та служб;
- обговорюються різні точки зору на одну й ту ж проблему, і в результаті народжуються нові ідеї, пропозиції або рішення;
- така робота сприяє створенню умов для підготовки та становлення молодих, починаючих керівників;
- забезпечується стабільність діяльності органу (організації) за рахунок того, що в процесі спільної роботи керівники перебувають в курсі проблем структурних підрозділів, з якими їм доводиться контактувати та вирішувати питання.

Потребує свого окремого розгляду питання класифікації колегіальних органів, а також особливостей їх ознак, завдань та функцій, яким вони володіють.

На думку вчених, найбільш ефективним такий метод публічного управління вважається у разі, якщо члени такої установи (організації) мають однаковий рівень освіти, є схожими за напрямом мислення і вони приблизно одного віку.

Нерідко, навпаки, формується колегіальний орган, в основі якого лежить об'єднання людей, що мають різні точки зору щодо того чи іншого організаційно-владного питання. Це призводить до виникнення суперечок, на підставі яких можуть прийматися найбільш вірні, ефективні і дієві рішення.

У сфері публічного управління державою існують кілька видів таких утворень - Рад, комісій, колегій, причому всі вони мають своє функціональне призначення і структурно-організаційні особливості.

В публічному адмініструванні державою діють колегіальні органи, які були утворені в законодавчому порядку, наприклад: законотворчий орган - Верховна Рада України, судова влада: Рада суддів України, Верховний Суд, Конституційний Суд України, Вищий антикорупційний суд, Вищий суд з питань інтелектуальної власності, судові колегії, судові присяжні, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України; виконавчі органи: Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів АРК, Рада міністерства, органу центральної виконавчої влади); комісії публічної влади: Центральна виборча

комісія, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; орган фінансово-бюджетного контролю: Рахункова палата), органи місцевого самоврядування: ради (обласні, районні, сільські, селищні, міські, районні у місті (у разі її створення), окремої територіальної громади, виконавчі органи місцевого самоврядування тощо¹.

В той же час, для реалізації окремих управлінських завдань можуть утворюватися колегіальні органи у складі установи або організації на підставі організаційно-розпорядчого акту виданого керівником такої інституції, наприклад: дисциплінарна комісія, комісія з розподілу службового житла, комісія з преміювання тощо.

Існують сфери, в яких колегіальність не обов'язково може бути виражена наявністю того або іншого колегіально виконавчого органу. В них рішення з приводу проблем, які мають місце в управлінській діяльності, приймаються на робочих нарадах, організованих по мірі необхідності. Така система існує, наприклад, у сфері освіти, охорони здоров'я, бізнесу, спорту, а також в релігійному управлінні².

В науці адміністрування колегіальні органи поділяються на наступні види.

Дорадчий колегіальний орган. Такий колегіальний орган - це різноманітні колегії, громадські ради або комісії. Вони найбільш часто зустрічаються в державних установах.

Його фахівцями розглядаються численні питання підготовчого управлінського характеру:

- варіанти прийняття різних управлінських рішень;
- обговорення всіх питань, що стосуються роботи конкретної організації;
- акумулюються знання різних фахівців, а також збираються численні думки, що дозволяє за рахунок колективного досвіду знаходити найкраще рішення будь-якої задачі;
- враховуються інтереси кожної групи.

Дорадчі колегії не приймають управлінські рішення, так як в їх завдання входить лише обговорення різноманітних питань, а також надання порад або рекомендацій. Керівник установи (організації) на підставі отриманої інформації самостійно приймає рішення.

Керуючий колегіальний орган. Такий колегіальний орган - це спеціальна рада, призначений для управління установою. Всі рішення, які ним приймаються, є обов'язковими для виконання, але вони не повинні порушувати Статут організації (Положення про орган).

Найбільш часто такі керуючі ради формуються в численних державних освітніх установах.

Колегіальний орган інформаційного характеру. Такий колегіальний орган полягає в формуванні спеціальних рад, на яких керівники різних підрозділів діляться інформацією. На зборах контактують керівники численних підрозділів

¹ Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 02.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.02.2023).

² Колегіальні органи. Колегіально - виконавчий орган - що це таке? <https://jak-zrobuti.pp.ua/rizne/12096-kolegaln-organi-ce-scho-take-kolegalno-vikonavchiy-organ.html>. (дата звернення: 23.08.2023).

однієї установи або органу.

Контролюючий колегіальний орган. Дана організаційна ланка управління зазвичай виступає органом, що дозволяє прийняття тих чи інших рішень, причому, під час обговорення, відбувається оцінка, чи відповідають вони вимогам і можливостям всієї організації (установи).

Контроль може здійснюватися над різними напрямками роботи органу, тому він може ставитися до рішень, що мають відношення до загальної політики діяльності, до актів управління, до адміністративних дій або виконавчих заходів.

Виконавчий колегіальний орган. Колегіальний виконавчий орган - це спеціальна рада, що володіє директивними функціями. Він може використовуватися в публічному управлінні або комерційній (виробничій) сфері. Порядок і особливості його функціонування повинні регламентуватися в Статуті організації (установи), але при цьому вони не повинні порушувати будь-яким чином законодавство.

Робота колегіального органу влади, забезпечує контроль процесів виконання рішень і, як правило, спрямована на різні види діяльності організацій:

- стратегію і політику (в загальному плані);
- управління та адміністративні дії;

- на діяльність виконавців, які займаються реалізацією ухвалених рішень.

Нерідко в установчих документах вказується необхідність формування виконавчого колегіального органу - ради, а в такому випадку він обирається на зборах засновників (представників, виборців, акціонерів).

Колегіальний виконавчий орган - це спеціальна рада, що складається з декількох фахівців, тому рішення приймаються ними спільно¹.

Для цього збираються відповідні засідання, причому термін, протягом якого вони проводяться, визначається Статутом або Положенням про орган. Всі члени такого органу мають один голос, причому не допускається передавати його іншим особам.

Обов'язки колегіального органу:

- сприяти здійсненню взаємодії керівників різних підрозділів;
- доводити до відома учасників наради про рішення, прийнятих у сформованій ситуації;
- уточнювати та вдосконалювати методи реалізації рішень;
- сприяти поліпшенню особистих взаємин членів колегіально виконавчого органу.

Функції колегіального дорадчого органу (наприклад, експертної ради, комітету), який не підміняє роботу фахівців-експертів, а доповнює її;

- поглиблено вивчати будь-яке питання і представляти висновок про його сутності;
- координувати дії по об'єднанню знань декількох фахівців з конкретної проблеми².

¹ Колегіальний орган - це що таке? Які бувають колегіальні органи? URL: <https://uk.satta-baba.com/kollegialnij-organ-eto-chto-takoe-kakie-bivayut-kollegialnie-organi-read-463969> (дата звернення: 23.02.2023).

² Колегіальні органи. Колегіально - виконавчий орган - що це таке? <https://jak-zrobutu.pp.ua/rizne/12096->

Колегіальні виконавчі органи можуть складатися з різної кількості членів, причому воно залежить від числа співробітників в установі (організації).

Загальне рішення виробляють шляхом тривалих дискусій, в ході яких всі приходять до єдиної думки (тобто остаточне рішення приймають простою більшістю голосів).

Стратегія більшості ефективна тим, що вона досить проста і очевидна. До її мінусів можна віднести той факт, що думка меншості залишається непочутою та неврахованою.

Діяльність колегіального органу, у повноваження якого входить прийняття остаточних рішень, актуальна в тому випадку, якщо лінійне керівництво для виконання цієї функції відсутнє або йому потрібна допомога прийняття особливо відповідальних рішень.

Структурно, документально оформлене рішення колегіального органу складається з двох частин: перша частина являє собою констатацію факту існування певного питання, а також всебічний аналіз у зв'язку з цим ситуації.

Друга частина включає в себе перелік заходів, які необхідно здійснити для вирішення проблем, що склалися, з обов'язковим зазначенням відповідальних осіб і термінів виконання прийнятих рішень.

Проект остаточного рішення може бути написаний завчасно, відкоригований у процесі дискусії, а потім прийнятий на зборах (засіданні) в цілому. Прийняте рішення відображають у нормативному документі (наприклад, в постанові, рішенні, наказі чи розпорядженні).

Отже, колегіальні органи - це органи, робота яких полягає в прийнятті об'єктивних та обґрунтованих рішень, що стосуються діяльності організації. Колегіальність, а також залучення до роботи компетентних осіб дозволяють звести управлінські помилки практично до нуля і вивести якість прийнятих рішень на високий рівень. Щоб уникнути зловживання повноваженнями функції та компетенція кожного такого органу повинна бути регламентована Статутом організації або Положенням про орган, затвердженим в встановленому порядку.

Корупційні ризики при виникненні конфлікту інтересів у діяльності окремих категорій осіб колегіального органу

Певну особливість мають корупційні зловживання при прийнятті рішень членами колегіального органу при наявності конфлікту інтересів.

Національне агенство з питань запобігання корупції повідомляє, що Законом України «Про запобігання корупції» (далі - Закон) передбачено особливий порядок врегулювання конфлікту інтересів, який виникає в особи під час роботи у складі колегіального органу (ч. 2 ст. 35¹ Закону)¹.

Конфлікт інтересів - це конфлікт між публічно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи, за якого її приватні інтереси котрі, впливають з її положення як приватної особи, здатні неправомірним чином вплинути на виконання цієї державною посадовою особою її офіційних обов'язків або функцій.

kolegaln-organi-ce-scho-take-kolegalno-vikonavchiy-organ.html. (дата звернення: 23.08.2023).

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

Іншими словами, конфлікт інтересів - це ситуація, при якій службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес (особисту заінтересованість), який хоча і не обов'язково призводить до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, але здатний до цього призвести.

Зазначені правила врегулювання конфлікту інтересів мають застосовуватися як під час участі особи в роботі колегіального органу, що є окремою юридичною особою (наприклад, Центральна виборча комісія, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Рахункова палата), так і в колегіальному органі без статусу юридичної особи (наприклад, дисциплінарна комісія, комісія з розподілу службового житла, комісія з преміювання тощо).

Так, у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участі у прийнятті рішення цим органом.

Словосполучення «не має права брати участі у прийнятті рішення» стосовно особи, у якої виник конфлікт інтересів у конкретному питанні, яке розглядається колегіальним органом, зумовлює:

- заборону особі брати участь у підготовці документів для прийняття рішення колегіальним органом із відповідного питання;
- неможливість враховувати особу під час визначення кількості членів, необхідних для правомочності розгляду колегіальним органом відповідного питання;
- заборону на участь особи в розгляді (обговоренні) такого питання;
- заборону на участь особи в прийнятті рішення колегіальним органом (голосуванні) з такого питання.

Вважаємо за доцільне зацентрувати Вашу увагу на тому, що особа, яка перебуває на посаді в колегіальному органі, зобов'язана повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів, колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів (п. 2 ч. 1 ст. 28 Закону)¹.

Коли особа дізнається про конфлікт інтересів безпосередньо перед голосуванням за те чи інше питання, вирішення якого і зумовлює такий конфлікт інтересів, вона невідкладно повідомляє про це колегіальний орган і надалі не бере участі в голосуванні.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу. Якщо неучасть особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, така особа бере участь у прийнятті рішень, але це має здійснюватися під зовнішнім

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023)

контролем (розділ 5 Методичних рекомендацій)¹. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

У ст. 33 Закону передбачені такі форми зовнішнього контролю, як:

1) перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу².

Для колегіальних органів є прийнятними лише перша та остання форма зовнішнього контролю. Однак зовнішній контроль може застосовуватись і в інших формах, не визначених Законом, з урахуванням нормативно -правових актів, що регламентують діяльність того чи іншого колегіального органу.

Правила врегулювання конфлікту інтересів у діяльності деяких категорій осіб, окрім Закону, визначаються законами, які регулюють засади діяльності та статус відповідних посадових осіб та органів.

До таких осіб належать:

- 1) народні депутати України (підрозділ 5.1);
- 2) члени Кабінету Міністрів України (підрозділ 5.2);
- 3) керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України (підрозділ 5.3);
- 4) судді (підрозділ 5.4);
- 5) судді Конституційного Суду України (підрозділ 5.5);
- 6) голови та заступники голів обласних та районних рад (підрозділ 5.6);
- 7) міські, сільські, селищні голови, секретарі міських, сільських, селищних рад (підрозділ 5.6);
- 8) депутати місцевих рад (підрозділ 5.6)
- 9) **4.2. Конфлікт інтересів у діяльності народних депутатів України**

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності народних депутатів під час пленарного засідання Верховної Ради України

Правила врегулювання конфлікту інтересів у діяльності народних депутатів визначаються Законом України «Про Регламент Верховної Ради України».

Народний депутат бере участь на пленарних засіданнях в обговоренні питань, щодо яких у нього наявний конфлікт інтересів, а також у голосуванні з таких питань за умови публічного оголошення про конфлікт інтересів під час пленарного засідання Верховної Ради України, на якому розглядається

¹ Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/koHflikt-interesiv/6-osoblvvosti-vregulvuvannva> (дата звернення: 23.08.2023).

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023)

відповідне питання (ч. 1 ст. 31¹, ч. 6 ст. 37 Регламенту Верховної Ради України)¹.

Отже, у ситуації конфлікту інтересів народні депутати можуть брати участь у розгляді, підготовці, прийнятті рішень Верховною Радою України за сукупності таких умов:

- народний депутат самостійно публічно заявляє про конфлікт інтересів (про що вноситься відповідний запис до протоколу засідання Верховної Ради України);
- публічне оголошення про конфлікт інтересів здійснюється під час засідання Верховної Ради України до початку розгляду питання, що становить приватний інтерес народного депутата².

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що виникає у зв'язку з участю народних депутатів у роботі колегіальних органів

Регламент Верховної Ради України не містить спеціальних правил щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що виникає у зв'язку з участю народного депутата в роботі колегіальних органів (постійні та інші комісії Верховної Ради України, робочі групи тощо).

Звертаємо вашу увагу. У разі виникнення конфлікту інтересів під час засідань колегіальних органів народному депутату слід керуватися правилами, встановленими в ч. 2 ст. 35¹ Закону, а саме: не брати участі у прийнятті рішення відповідним органом.

Про конфлікт інтересів народного депутата може заявити будь-який інший член колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів народного депутата як члена колегіального органу заноситься до протоколу засідання колегіального органу.

Верховна Рада України може прийняти рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії для підготовки та попереднього розгляду питань, а також для підготовки і доопрацювання проектів законів та інших актів Верховної Ради України на правах головного комітету, якщо предмет правового регулювання таких проектів не належить до предметів відання комітетів, утворених Верховною Радою України, крім випадку, передбаченого ч. 9 ст. 146 Регламенту (ст. 85 Регламенту Верховної Ради України)³.

Не може бути обраний до складу тимчасової спеціальної комісії народний депутат, у якого в разі обрання виникне реальний чи потенційний конфлікт інтересів з питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється відповідна комісія.

Звертаємо вашу увагу. Для реалізації вказаної норми передбачений обов'язок народного депутата, кандидатура якого запропонована депутатською

¹ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Дата оновлення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 23.02.2023)

² Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. С. 34. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/6-osoblyvosti-vregulyuvannya> (дата звернення: 23.08.2023).

³ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Дата оновлення 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

фракцією (депутатською групою) до складу тимчасової спеціальної комісії, повідомити Верховну Раду України про неможливість брати участь у роботі тимчасової спеціальної комісії за наявності зазначеної підстави.

Тимчасова спеціальна комісія утворюється з числа народних депутатів, які дали на це згоду. Аналогічні по суті правила застосовуються і при формуванні тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України (ст. 87 Регламенту Верховної Ради України).

Якщо конфлікт інтересів виникає у народного депутата вже після включення його до складу відповідної комісії, він не має права брати участі в голосуванні з відповідного питання. Це впливає з ч. 2 ст. 35¹ Закону та ст. 21 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»¹.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності народних депутатів під час реалізації повноважень одноособово

Народні депутати повинні дотримуватися вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів не лише під час участі в засіданнях Верховної Ради України та роботі колегіальних органів, а й при виконанні інших службових або представницьких повноважень (ч. 1 ст. 28 Закону)².

Народні депутати зобов'язані не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів (п. 3 ч. 1 ст. 28 Закону). Згідно з положеннями Закону України «Про статус народного депутата України»³:

- народному депутату надається право самостійно здійснювати персональний підбір кандидатур на посаду помічників-консультантів не на громадських засадах особисто, здійснювати розподіл місячного фонду оплати праці між ними. Отже, письмове подання до Керівника Апарату Верховної Ради України про призначення помічником-консультантом не на громадських засадах особи, з якою народний депутат пов'язаний позаслужбовими відносинами (член сім'ї чи інша близька особа тощо), буде свідчити про вчинення народним депутатом дії в умовах реального конфлікту інтересів;

- народному депутату на строк виконання депутатських повноважень видається дипломатичний паспорт. У разі якщо дипломатичний паспорт буде використано народним депутатом для перетину кордону не у зв'язку з депутатською діяльністю, а у приватних інтересах, матиме місце порушення вимог п. 3 ч. 1 ст. 28 Закону;

- народний депутат не повинен використовувати депутатський мандат у особистих, зокрема корисливих, цілях (ч. 3 ст. 8 Закону України «Про статус народного депутата України»).

Непоодинокими є випадки звернення народних депутатів до державних

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023). Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України: Закон України від 19 грудня 2019 року № 400-IX. Дата оновлення: 13.12.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20#Text>.

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

³ Про статус народного депутата України: Закон України 17 листопада 1992 року № 2790-XII. Дата оновлення: 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).

органів, установ, організацій з метою отримання інформації та впливу на прийняття рішень у власних інтересах, а також внесення ними аналогічних депутатських запитів на засідання Верховної Ради України з використанням повноважень, визначених у ст.ст. 15, 16 Закону України «Про статус народного депутата України»¹.

Направлення таких депутатських звернень, а також внесення запитів суперечить положенням п. 3 ч. 1 ст.28 Закону, свідчить про вчинення народним депутатом дій в умовах реального конфлікту інтересів та може бути підставою для притягнення його до адміністративної відповідальності, передбаченої ч. 2 ст. 172-7 КУпАП².

Звертаємо вашу увагу. Народним депутатам заборонено звертатися до правоохоронних органів із пропозиціями, вказівками, вимогами щодо питань діяльності відповідного органу в конкретних кримінальних провадженнях при направленні депутатських звернень та запитів до таких органів. Це випливає зі змісту рішень Конституційного Суду України від 11.04.2000 № 4-рп/2000 у справі № 1-19/2000, від 20.03.2002 № 4-рп/2002 у справі № 1-11/2002³.

4.3. Конфлікт інтересів у діяльності членів Кабінету Міністрів України

Правила врегулювання конфлікту інтересів у члена Кабінету Міністрів України передбачені в ст. 45¹ Закону України «Про Кабінет Міністрів України»⁴.

У разі виникнення у члена Кабінету Міністрів України реального чи потенційного конфлікту інтересів він зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня письмово поінформувати про це Кабінет Міністрів України.

Зверніть увагу. Член Кабінету Міністрів України не може брати участі у розгляді, підготовці та прийнятті рішень, виконувати інші повноваження у питаннях, щодо яких у нього наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів.

У разі неможливості врегулювання конфлікту інтересів члена Кабінету Міністрів України у зазначений спосіб та неусунення ним конфлікту інтересів самотійно Прем'єр-міністр України звертається до Верховної Ради України з поданням про звільнення з посади вказаного члена Кабінету Міністрів України (стосовно Міністра закордонних справ України та Міністра оборони України таке подання вноситься за згодою Президента України).

Конфлікт інтересів у діяльності керівників центральних органів виконавчої влади

Правила врегулювання конфлікту інтересів у діяльності керівників центральних органів виконавчої влади передбачені в ст. 19 Закону України

¹ Про статус народного депутата України: Закон України 17 листопада 1992 року № 2790-XII. Дата оновлення: 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).

² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, додаток до № 51. Ст.1122. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 16.08.2023).

³ Рішення Конституційного Суду України від 11.04.2000 № 4-рп/2000 у справі № 1-19/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-00#Text>. (дата звернення: 23.08.2023)

⁴ Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. Дата оновлення: 10.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

«Про центральні органи виконавчої влади»¹.

У разі виникнення у керівника центрального органу виконавчої влади реального чи потенційного конфлікту інтересів він зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня письмово поінформувати про це міністра, який спрямовує та координує відповідний центральний орган виконавчої влади, крім керівника центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який зобов'язаний поінформувати у вказаному випадку Кабінет Міністрів України.

За результатами розгляду зазначеної інформації міністр, який спрямовує та координує відповідний центральний орган виконавчої влади, а у випадках виникнення конфлікту інтересів у керівника центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом - Кабінет Міністрів України приймає рішення про здійснення заходів, передбачених Законом, зі врегулювання конфлікту інтересів відповідного керівника центрального органу виконавчої влади та здійснює контроль за їх реалізацією.

4.4. Конфлікт інтересів у діяльності суддів

На суддів поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ч. 1 ст. 28, п.п. «г» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону).

Правила врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів визначаються законами, які регулюють статус суддів та засади організації діяльності судів (ч. 1 ст. 35² Закону)¹.

Конфлікт інтересів у діяльності суддів, відряджених до Вищої ради правосуддя на час виконання повноважень членів Вищої ради правосуддя, вирішується у порядку врегулювання конфлікту інтересів, який виникає в осіб під час роботи у складі колегіального органу (п. 6.7 розділу 6 Методичних рекомендацій)³.

Таким нормативно-правовим актом для суддів є Закон України «Про судоустрій і статус суддів»⁴. Контроль за додержанням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів покладається на Раду суддів України (п. 6 ч. 8 ст. 133)⁵.

Рада суддів України приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності суддів, якщо конфлікт інтересів не може бути врегульований у порядку, визначеному процесуальним законом.

Інших повноважень з цього питання Раді суддів України не надано. Зокрема, надання роз'яснень з питань конфлікту інтересів у суддів належить згідно із Законом до повноважень Національного агентства.

Конфлікт інтересів, який не може бути врегульовано у порядку,

¹ Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

³ Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. С. 34. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/6-osoblivosti-vregulyuvannya> (дата звернення: 23.08.2023).

⁴ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

⁵ Положення про Раду суддів України: рішення X позачергового з'їзду суддів України 16.09.2010 (у редакції, затверджені рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14.03.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-10#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

визначеному процесуальним законом, включає випадки, у яких він виникає поза межами здійснення правосуддя.

У разі наявності в судді потенційного або реального конфлікту інтересів, не пов'язаного зі здійсненням ним правосуддя, суддя зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня з моменту виникнення такого конфлікту інтересів у письмовій формі повідомити про це Раду суддів України. Після повідомлення Рада суддів України вживає заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів (ч. 10 ст. 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»¹).

Вирішення конфлікту інтересів у процесуальний спосіб визначається:

- Цивільним процесуальним кодексом України;
- Кодексом адміністративного судочинства України;
- Господарським процесуальним кодексом України;
- Кримінальним процесуальним кодексом України².

Зазначеними нормативно-правовими актами передбачено такий процесуальний інструмент врегулювання конфлікту інтересів, як відвід/самовідвід.

Оскільки КУпАП не містить положень щодо відводу/самовідводу судді під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, суддям рекомендується реалізовувати право на самовідвід, застосовуючи аналогію закону.

У разі виникнення конфлікту інтересів, який може бути врегульовано у процесуальний спосіб (самовідвід, відвід), суддя врегулює його самостійно без повідомлення Ради суддів України.

Конфлікт інтересів у суддів Конституційного Суду України

У разі виникнення конфлікту інтересів у судді КС він не може брати участі у підготовці, розгляді та прийнятті рішень, виконувати інші повноваження у питаннях, щодо яких у нього наявний конфлікт інтересів.

Про конфлікт інтересів суддя КС повинен протягом 1 робочого дня письмово поінформувати КС та заявити самовідвід. Із тих самих підстав відвід судді КС можуть заявити особи, які є учасниками конституційного провадження (ст. 60 Закону України «Про Конституційний Суд України»)³.

Відвід (самовідвід) застосовується, зокрема, якщо:

- суддя КС безпосередньо або опосередковано заінтересований у результаті розгляду справи;
- суддя КС є членом сім'ї або близьким родичем осіб, які беруть участь у справі;
- є інші обставини, що викликають сумнів в об'єктивності та неупередженості судді КС.

Неповідомлення суддею КС про наявність у нього реального конфлікту

¹ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Дата оновлення: 13.12.2022.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).

² Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/6-osoblvosti-vreguluvannva> (дата звернення: 23.08.2023).

³ Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

інтересів, вчинення ним дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів тягне за собою відповідальність згідно зі ст. 172-7 КУпАП¹.

4.5. Конфлікт інтересів у діяльності деяких категорій посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час засідань місцевих рад

Особливості врегулювання конфлікту інтересів у голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів (ст. 35¹ Закону)².

Ст. 59³ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає особливий порядок врегулювання конфлікту інтересів під час їхньої участі у засіданнях відповідних рад.

Так, для врегулювання конфлікту інтересів, який виникає у зазначених вище осіб під час участі у засіданні відповідної ради, потрібно (ч.ч. 1, 3 ст. 59¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»):

- самостійно публічно повідомити про конфлікт інтересів (про що вноситься відповідний запис до протоколу засідання ради);
- не брати участь у розгляді, підготовці, прийнятті рішення (у зв'язку з яким виник конфлікт інтересів) відповідною радою.

Виняток: якщо неучасть зазначених осіб у прийнятті рішення призведе до втрати повноважності відповідної ради, особи, у яких наявний конфлікт інтересів, беруть участь у прийнятті такого рішення за умови публічного самостійного повідомлення про конфлікт інтересів під час засідання (ч. 2 ст. 59¹ Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»)¹.

Рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Рішення приймаються на пленарному засіданні ради після обговорення більшістю депутатів від її загального складу, крім випадків, передбачених цим Законом. При встановленні результатів голосування до загального складу сільської, селищної, міської ради включається сільський, селищний, міський голова, якщо він бере участь у пленарному засіданні ради, і враховується його голос (ч.ч. 1, 2 ст. 59 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»)⁴.

Сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення), районна, обласна рада проводить свою роботу сесійно. Сесія складається з пленарних засідань ради, а також засідань її постійних комісій (ч.ч. 1, 12 ст. 46 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Сесія ради є повноважною, якщо в її пленарному засіданні бере участь

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, додаток до № 51. Ст.1122. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 16.08.2023)

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

³ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.08.2023)

⁴ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

більше половини депутатів від загального складу ради.

Голова та депутати місцевої ради, у яких під час участі в пленарному засіданні виник конфлікт інтересів, зобов'язані не брати участь у розгляді, підготовці та прийнятті радою рішень, що свідчить і про їх неучасть у пленарному засіданні під час розгляду відповідного проекту рішення.

Так, в окремих випадках виконання зазначеними особами вимог ч. 1 ст. 59¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо неучасті у прийнятті рішення радою може мати як наслідок неповноважність сесії ради та неможливість прийняття нею рішень.

У таких випадках голова та депутати місцевої ради беруть участь у прийнятті нею рішень лише за умови публічного самотійного повідомлення про конфлікт інтересів під час пленарного засідання ради (ч. 2 ст. 59¹ Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»)¹.

Звертаємо вашу увагу. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не містить положень щодо порядку фіксації факту участі/неучасті голови та депутатів місцевих рад у їхніх пленарних засіданнях, у тому числі під час підготовки, розгляду та прийняття проектів рішень, через які в них виникає конфлікт інтересів. Відповідні положення мають передбачатися у регламентах місцевих рад.

Повідомлення про конфлікт інтересів здійснюється під час засідання ради до початку розгляду питання, у вирішенні якого є приватний інтерес². Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час засідань колегіальних органів

Ст. 59¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено особливий порядок врегулювання конфлікту інтересів під час участі голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих у засіданнях колегіальних органів (комісій, комітетів, колегій тощо)¹.

Врегулювання конфлікту інтересів, який виник під час участі у засіданні відповідного колегіального органу, здійснюється шляхом:

- самотійного публічного повідомлення про конфлікт інтересів (про що вноситься відповідний запис до протоколу засідання колегіального органу);
- неучасті у розгляді, підготовці, прийнятті рішення (у зв'язку з яким виник конфлікт інтересів) відповідним колегіальним органом.

Якщо неучасть особи у прийнятті рішення призведе до втрати повноважності відповідного колегіального органу, особа, у якої наявний конфлікт інтересів, бере участь у прийнятті колегіальним органом рішення (у зв'язку з яким виник конфлікт інтересів) за умови самотійного публічного повідомлення про конфлікт інтересів (про що вноситься відповідний запис до протоколу засідання колегіального органу);

¹ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

² Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. С. 34. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/6-osoblyvosti-vregulyuvannya> (дата звернення: 23.08.2023).

Звертаємо вашу увагу. Оголошення про конфлікт інтересів здійснюється під час засідання колегіального органу, до початку розгляду питання, у вирішенні якого є приватний інтерес¹.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час реалізації повноважень одноосібно

Голови районних та обласних рад, їх заступники, міські, сільські, селищні голови, секретарі міських, сільських, селищних рад, депутати місцевих рад повинні дотримуватися вимог Закону також і при виконанні інших службових чи представницьких повноважень (крім засідань відповідних рад) із урахуванням приписів ч. 1 ст. 28 Закону.

Статтю 35 Закону передбачені певні особливості щодо врегулювання конфлікту інтересів для окремих категорій суб'єктів відповідальності.

Зокрема, правила врегулювання конфлікту інтересів голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

Так, новою ст. 59-1 Закону № 9280, яка діє з 26 квітня 2015 року, передбачено, що сільський, селищний, міський голова, секретар, депутат сільської, селищної, міської ради, голова, заступник голови, депутат районної, обласної, районної у місті ради бере участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідною радою за умови самостійного публічного оголошення про це під час засідання ради, на якому розглядається відповідне питання.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається.

Звертаємо вашу увагу. Депутати місцевих рад мають право на депутатські звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій лише з питань, пов'язаних із їхньою депутатською діяльністю.

Слід звернути увагу на непоодинокі випадки звернень депутатів місцевих рад до, зокрема, державних органів, установ з особистих питань або з питань, щодо яких існує приватний інтерес, із використанням своїх службових/представницьких повноважень.

Депутат місцевої ради має право на депутатське звернення до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на території відповідної ради, з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю (ст. 13 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад»)².

¹ Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. С. 34. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/koHflikt-interesiv/6-osoblivnosti-vregulyuvannva> (дата звернення: 23.08.2023).

² Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).

Законодавством не визначено права депутатів місцевих рад на будь-які звернення (депутатські звернення, звернення з метою отримання інформації або за роз'ясненнями положень Закону тощо) у порядку ст. 13 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» за наявності приватного інтересу¹ Конфлікт інтересів у діяльності осіб під час роботи в колегіальних органах

Законом передбачено особливий порядок врегулювання конфлікту інтересів, який виникає в особи під час роботи у складі колегіального органу (ч. 2 ст. 35¹ Закону)².

Зазначені правила врегулювання конфлікту інтересів мають застосовуватися як під час участі особи в роботі колегіального органу, що є окремою юридичною особою (наприклад, Вища рада правосуддя, Центральна виборча комісія, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Рахункова палата), так і в колегіальному органі без статусу юридичної особи (наприклад, дисциплінарна комісія, комісія з розподілу службового житла, комісія з преміювання тощо).

Так, у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участі у прийнятті рішення цим органом.

Словосполучення «не має права брати участі у прийнятті рішення» стосовно особи, у якої виник конфлікт інтересів у конкретному питанні, яке розглядається колегіальним органом, зумовлює:

- заборону особі брати участь у підготовці документів для прийняття рішення колегіальним органом із відповідного питання;
- неможливість враховувати особу під час визначення кількості членів, необхідних для правомочності розгляду колегіальним органом відповідного питання;
- заборону на участь особи в розгляді (обговоренні) такого питання;
- заборону на участь особи в прийнятті рішення колегіальним органом (голосуванні) з такого питання.

Звертаємо вашу увагу. Особа, яка перебуває на посаді в колегіальному органі, зобов'язана повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів, колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів (п. 2 ч. 1 ст. 28 Закону)³.

Коли особа дізнається про конфлікт інтересів безпосередньо перед голосуванням за те чи інше питання, вирішення якого і зумовлює такий конфлікт інтересів, вона невідкладно повідомляє про це колегіальний орган і надалі не бере участі в голосуванні.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член

¹ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023)

³ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).

відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу.

Якщо неучасть особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, така особа бере участь у прийнятті рішень, але це має здійснюватися під зовнішнім контролем (розділ 5 Методичних рекомендацій)¹. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

У ст. 33 Закону передбачені такі форми зовнішнього контролю, як:

1) перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу².

Для колегіальних органів є прийнятними лише перша та остання форма зовнішнього контролю. Однак зовнішній контроль може застосовуватись і в інших формах, не визначених Законом, з урахуванням нормативно-правових актів, що регламентують діяльність того чи іншого колегіального органу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття, ознаки та призначення колегіального органу в адмініструванні.
2. Характеристика видів колегіальних органів.
3. Особливості та переваги діяльності у колегіальних органів в публічному управлінні.
4. Виникнення корупційних ризиків під час прийняття рішень особами колегіального органу.
5. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності народних депутатів під час пленарного засідання Верховної Ради України.
6. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що виникає у зв'язку з участю народних депутатів у роботі колегіальних органів.
7. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності народних депутатів під час реалізації повноважень одноособово.
8. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності членів Кабінету Міністрів України.
9. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності керівників центральних органів виконавчої влади.

¹ Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/koHflikt-interesiv/6-osoblvvosti-vregulvuvannva> (дата звернення: 23.08.2023).

² Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023)

10. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів.
11. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у суддів Конституційного Суду України.
12. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності деяких категорій посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.
13. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час засідань місцевих рад.
14. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час засідань колегіальних органів.
15. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів під час реалізації повноважень одноосібно.
16. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб під час роботи в колегіальних органах.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 02.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/#Text> (дата звернення: 19.02.2023).
1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, додаток до № 51. Ст.1122. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 16.02.2023).
2. Про статус народного депутата України: Закон України 17 листопада 1992 року № 2790-XII. Дата оновлення: 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%#Text> (дата звернення: 23.08.2023).
4. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).
5. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Дата оновлення 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 23.02.2023).
6. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. Дата оновлення: 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 23.08.2023).
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. Дата оновлення: 10.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 23.08.2023).
8. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1700-VII. Дата оновлення: 02.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 23.02.2023).
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).
10. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року

- № 2136-VIII. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).
11. Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України: Закон України від 19 грудня 2019 року № 400IX. Дата оновлення: 13.12.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20#Text>. (дата звернення: 23.08.2023).
12. Положення про Раду суддів України: рішення X позачергового з'їзду суддів України 16.09.2010 року (у редакції, затверджені рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14.03.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-10#Text> (дата звернення: 23.08.2023).
13. Рішення Конституційного Суду України від 11.04.2000 № 4- рп/2000 у справі № 1- 19/2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_004p710-00#Text. (дата звернення: 23.08.2023)
14. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів : Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf> (дата звернення: 23.08.2023).
15. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / за заг. ред. Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 588 с.
16. Клименко Н.Г. Державні колегіальні органи як суб'єкти державного регулювання діяльності недержавних інституцій у сфері національної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 16. С.92-97. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2018/20.pdf (дата звернення: 23.02.2023).
17. Колегіальний орган - це що таке? Які бувають колегіальні органи? URL: <https://uk.satta-baba.com/kollegialnij-organ-eto-chto-takoe-kakie-bivayut-kollegialnie-organi-read-463969> (дата звернення: 23.08.2023).
18. Колегіальні органи. Колегіально - виконавчий орган - що це таке? <https://jak-zrobutu.pp.ua/rizne/12096-kolegaln-organi-ce-scho-take-kolegalno-vikonavchiy-organ.html> (дата звернення: 23.08.2023).

РОЗДІЛ 5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСІБ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ ДІЙ, ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

Конфлікт інтересів - це ситуація, коли існує можливість виникнення впливу особистих інтересів на об'єктивність та безпристрасність при виконанні службових або професійних обов'язків. Конфлікт інтересів може виникнути, коли особа, уповноважена на виконання певних функцій або прийняття рішень, має особисті інтереси чи зв'язки, які можуть вплинути на її здатність діяти об'єктивно та на користь громадськості.

Потенційний конфлікт інтересів виникає, коли особа має особистий інтерес у тій галузі, де вона виконує свої офіційні чи представницькі обов'язки. Це може вплинути на об'єктивність та безпристрасність її рішень і дій у цій галузі. Реальний конфлікт інтересів виникає, коли вже існує протиріччя між особистим інтересом особи та її офіційними або представницькими обов'язками. Це впливає на об'єктивність та непередбаченість її рішень і дій у відповідній сфері.¹

Конфлікт інтересів у осіб, які уповноважені виконувати функції держави або місцевого самоврядування, може приймати різні форми, що відображають їхню відповідальність та вплив на прийняття рішень (табл.1).

Таблиця 1. – Види конфлікту інтересів

Вид конфлікту	Характеристика
Фінансовий	Фінансові інтереси у підприємствах, діяльність яких може бути об'єктом регулювання або контролю з боку держави. Це включає інтереси у бізнесі, які можуть вплинути на надання дозволів, фінансової підтримки.
Родинний	Особа має родинні зв'язки з особами, які можуть бути безпосередньо зацікавлені в рішеннях чи діях цієї особи, що впливає на її об'єктивність.
Професійний	Особа має професійні інтереси, пов'язані зі сферою діяльності, де вона має владу приймати рішення. Це стосується конфлікту між роллю державного службовця та професійними або бізнес-інтересами.
Політичний	Особа має політичні амбіції або інтереси, які впливають на прийняття рішень у сферах, де вона має владу.
Конфлікт інтересів у законодавчій діяльності	Законодавець має інтереси, які можуть вплинути на прийняття або невтручання в певні законодавчі рішення.
Конфлікт	Особи з владою мають інтереси у земельних або

¹ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014. Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056.

інтересів у сфері земельний або майнових питань	майнових операціях, які впливають на рішення щодо надання дозволів, змін у використанні земель.
Лобіювання та зв'язки зі спеціальними інтересами	Особи мають зв'язки зі спеціальними інтересами, такими як корпорації, групи громадського тиску.

Коло суб'єктів відповідальності становлять особи, які постійно, тимчасово або на підставі спеціальних повноважень здійснюють ролі представників влади або місцевого самоврядування. Вони також можуть обіймати постійні або тимчасові посади в органах державної влади, місцевого самоврядування, на державних або комунальних підприємствах, установах чи організаціях. Ці посади пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських завдань, або особи виконують ці завдання за спеціальними повноваженнями, які надаються відповідними органами державної влади, органами місцевого самоврядування, центральними органами державного управління зі спеціальним статусом, повноважними органами чи уповноваженими особами підприємства, установи, організації, судом або відповідно до закону.¹

До кола суб'єктів осіб, які уповноважені виконувати функції держави або місцевого самоврядування та можуть потрапити в конфлікт інтересів в Україні, можуть відноситися:

- посадовці державних органів;
- члени парламенту;
- посадовці місцевих органів;
- члени уряду;
- посадовці державних підприємств та організацій;
- представники правоохоронних органів;
- посадовці органів контролю;
- посадовці громадських організацій;
- представники академічної та наукової спільноти.

Окрім службових повноважень існують представницькі повноваження, які можуть мати й інші суб'єкти владних повноважень. Отже, такі представницькі функції дозволяють відповідним суб'єктам, відповідно до законодавства, діяти від свого імені або виконувати завдання, покладені на них уповноваженими суб'єктами (наприклад, місцевою громадою, іншими владними органами), з метою розв'язання певних проблем та захисту інтересів відповідних осіб.²

В Україні відповідальність осіб, які уповноважені виконувати функції держави або місцевого самоврядування та можуть потрапити в конфлікт

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.

² Пастух І. Д. Межі службових та представницьких повноважень у конфлікті інтересів. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 10. С. 140–145.

інтересів, регулюється рядом законів та нормативно-правових актів. Основні з них включають Закон України «Про запобігання конфлікту інтересів у державній службі»¹, який визначає норми щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в діяльності посадовців державних органів; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»², який визначає правові основи місцевого самоврядування та включає положення щодо відповідальності осіб, які виконують функції місцевого самоврядування. Важливу роль відіграє Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»³ Закон України «Про державну службу»⁴, Закон України «Про прокуратуру»⁵, Закон України «Про відновлення довіри до суду»⁶. Кримінальний кодекс України містить в розділі про злочини проти службової діяльності державних службовців статті, які передбачають відповідальність за порушення правил щодо конфлікту інтересів. Інші нормативно-правові акти, такі як розпорядження, постанови встановлюють вимоги до відповідальності осіб, які виконують певні функції держави або місцевого самоврядування. Ці закони та нормативно-правові акти спрямовані на забезпечення етичності, прозорості та додержання високих стандартів в діяльності осіб, які мають публічні повноваження, та в запобіганні можливому конфлікту інтересів.

Особи, які уповноважені виконувати функції держави або місцевого самоврядування, несуть відповідальність за свої дії та прийняття рішень у ситуаціях конфлікту інтересів. Україна встановила різні види відповідальності для забезпечення додержання етичних та законодавчих стандартів, які включають:

- цивільна відповідальність;
- адміністративна відповідальність;
- кримінальна відповідальність;
- публічна дискредитація, що означає оприлюднення у ЗМІ або громадськості випадків конфлікту інтересів, що призводить до публічної дискредитації та втрати довіри;
- фінансові санкції, які позбавляють осіб фінансових вигод, бонусів, премій або інших компенсацій, які можуть бути пов'язані з їхнім статусом;
- заборона на займання посади;
- дискваліфікація.

Ці види відповідальності допомагають забезпечити додержання високих стандартів чесності, прозорості та етичності в діяльності осіб, які мають публічні повноваження, і запобігти зловживанню владою або прийняттю рішень на користь особистих інтересів.

Правова відповідальність – це форми реалізації юридичної відповідальності, які покликані відображати взаємозв'язок диспозиції і санкції правової норми, позитивного юридичного обов'язку і заходу державного

¹ Закон України «Про запобігання конфлікту інтересів у державній службі» (№ 1700-VII від 14.10.2014)

² Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (№ 280/97-ВР від 21.05.1997):

³ Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»⁶ (№ 1700-VII від 14.10.2014)

⁴ Закон України «Про державну службу»⁷ (№ 889-IX від 24.12.2019)

⁵ Закон України «Про прокуратуру»⁸ (№ 1789-VIII від 14.09.2016)

⁶ Закон України «Про відновлення довіри до суду»⁹ (№ 2345-VIII від 19.06.2018).

примусу, оскільки вони повинні забезпечити належну, відповідальну поведінку суб'єктів права¹.

Юридична відповідальність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за вчинення дій або прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів регулюється законодавством. Так, юридична відповідальність як правовий інститут має всі найважливіші особливості, притаманні інститутам права. Вона існує в основі права як чинник підтримки громадського порядку, сприяє регулюванню соціальних відносин, є міжгалузевим утворенням, тобто охоплює всі галузі права, а також виконує функцію контролю, отримує закріплення в законодавстві.

Види функцій юридичної відповідальності:

- регулююча функція юридичної відповідальності визначає напрямок правового впливу, спрямованого на стимулювання особи до дотримання правових норм та виявлення їх у законній поведінці;
- пізнавальна (інформаційна) функція полягає у сприянні суб'єктам правових відносин у засвоєнні та накопиченні певних знань про зміст правових норм;
- каральна функція реалізує правовий вплив на суб'єктів, які вчинили правопорушення, згідно з принципами юридичної відповідальності, включаючи засудження та можливість втрати особистих і майнових прав;
- виховна (превентивна) функція орієнтована на вплив на індивідуальну та суспільну свідомість з метою формування правової свідомості, культури та викорінення негативних уявлень про закон, а також антисоціальної поведінки;
- охоронна функція націлена на захист сприятливих суспільних відносин шляхом застосування нормативно встановлених механізмів для притягнення винних осіб до відповідальності у випадку порушення правових норм;
- заохочувальна (стимулююча) функція спрямована на підтримання позитивного ставлення особи до правил поведінки та бажання виконувати їх, отримуючи відповідні стимули, передбачені законодавством²;
- відновлююча функція націлена на вплив на свідомість та дії осіб для відновлення сприятливих суспільних відносин та правового статусу суб'єктів.

Частина перша статті 65 Закону встановлює принципи відповідальності за діяння, пов'язані з корупцією. Згідно неї, особи, згадані в ч.1 ст. 3 цього Закону, можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної, цивільної та дисциплінарної відповідальності за встановленими законом правилами.

Публічна служба є важливим засобом демократії, що виконує численні завдання громадської важливості, такі як управління, надання адміністративних послуг, проведення судових розглядів тощо, для втілення державної стратегії України. Цей орган невід'ємно взаємодіє з різними учасниками суспільства, включаючи окремі особи, колективи, органи з владними функціями та без них. Під час виконання своєї роботи, представники публічної служби часто зіштовхуються з конфліктами, які можуть бути вирішені як у судовому порядку, так і поза ним. Однією із типових проблем, що постає перед

¹ Хачатуров Р. Л., Ягутян Р. Г. Юридична відповідальність. Міжнародна академія бізнесу та банківської справи. 70 с.

² Теорія держави і права : навчальний посібник / С. К. Бостан, С. Д. Гусарев, Н. М. Пархоменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 348 с.

публічною адміністрацією, є конфлікт інтересів. Згідно з правовою доктриною, «конфлікти інтересів як в державному, так і в приватному секторах є проблемою для суспільства багатьох держав, так як громадяни прагнуть бачити чесне, неперекошене та об'єктивне виконання обов'язків посадовими особами»¹. Публічна служба в Україні служить мостом між державою та громадянами, граючи критичну роль у реалізації демократичних принципів та цінностей. Її місія полягає не лише у виконанні державних завдань, але й у забезпеченні громадської довіри до державних органів. Це є джерелом її сили, але одночасно й джерелом можливих конфліктів.

Дисциплінарна відповідальність — це вид відповідальності, що передбачає застосування до особи дисциплінарних стягнень за порушення нею певних службових, професійних або організаційних обов'язків. Це може стосуватися робітників, службовців, представників професійних спілок, студентів тощо. Щодо корупції, дисциплінарна відповідальність може наступити у випадках, коли особа вчиняє корупційні або корупційно-пов'язані дії, що порушують внутрішні правила, кодекси чи положення організації, установи чи підприємства, де ця особа працює чи навчається. Дисциплінарні стягнення можуть включати догану, попередження, зниження по службі, звільнення з посади або інші заходи, передбачені внутрішніми нормами або законодавством країни.

До дисциплінарної відповідальності може бути притягнута особа за:

- не інформування про можливий конфлікт інтересів, враховуючи конкретний контекст та ступінь винності;
- неповідомлення стосовно існуючого конфлікту інтересів або здійснення дій та приймання рішень в ситуації реального конфлікту інтересів. Це стосується випадків, коли суд не позбавив особу права займати деякі посади чи здійснювати діяльність пов'язану з державними чи місцевими функціями, або що еквівалентна такій діяльності. Така відповідальність встановлюється законом і є обов'язковою (згідно ч.2 ст. 65 Закону).

Згідно Закону України «Про запобігання корупції», посадовці мають зобов'язання інформувати Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) чи інші законно визначені структури, або відповідний колегіальний орган у разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових обов'язків. Закон також передбачає можливість для посадовців звертатися до територіальних підрозділів НАЗК у випадках, коли у них виникають питання або сумніви стосовно можливого конфлікту інтересів. В такому запиті рекомендовано надати докладний опис обставин та можливих дій, додаючи копію своїх службових обов'язків. НАЗК підтверджує або заперечує наявність конфлікту інтересів. У випадку, якщо посадовець не отримав від НАЗК відповіді про відсутність конфлікту, він має діяти відповідно до вимог Закону України «Про запобігання корупції».

До державних службовців відповідно до статті 66 Закону України «Про державну службу» може бути застосовано один із таких видів дисциплінарного стягнення:

- зауваження;
- догана;

- попередження про неповну службову відповідність;
- звільнення з посади державної служби¹.

Згідно цього Закону, якщо державний службовець допустить дисциплінарний проступок, зазначений у пункті 6 частини другої статті 65 даного Закону, відповідний суб'єкт призначення чи керівник державної служби може обмежитись лише зауваженням. Якщо ж допущені проступки відповідають пунктам 4, 5, 12 та 15 цієї ж частини, державному службовцю може бути висловлена догана. У випадках, зазначених у пунктах 2 та 8, або при повторних протягом року проступках згідно з пунктами 4 та 5, може бути дано попередження про неповну службову відповідність. Звільнення є лише винятковим заходом і застосовується у строго визначених випадках, включаючи систематичні проступки. Дисциплінарні стягнення, передбачені пунктами 2-4 частини першої цієї статті, накладаються виключно за пропозицією Комісії, поданням дисциплінарної комісії. За кожний дисциплінарний проступок до державного службовця може бути застосовано лише одне дисциплінарне стягнення².

Згідно статті 67 цього ж Закону, дисциплінарне стягнення має відповідати характеру і тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та ступеню вини державного службовця.

Під час визначення виду дисциплінарного необхідно враховувати характер дисциплінарного проступку, обставини, за яких він був вчинений, настання тяжких наслідків, добровільне відшкодування заподіяної шкоди, попередню поведінку державного службовця та його ставлення до виконання посадових обов'язків¹. Існують обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність державного службовця (табл.2).

Таблиця 2 – Обставини, що пом'якшують або обтяжують дисциплінарну відповідальність державних службовців

Пом'якшуючі обставини	Обтяжуючі обставини
Усвідомлення та визнання своєї провини у вчиненні дисциплінарного проступку	Повторне вчинення проступку, до знання в установленому порядку попереднього стягнення
Відсутність дисциплінарних стягнень	Вчинення проступку у неприпустимому стані: алкогольному, наркотичному
Високі показники виконання службових завдань, наявність державних нагород	Умисний проступок на основі особистої неприязні, помсти
Спроба вжити заходів щодо попередження настання наслідків в результаті вчинення проступку	Вчинення проступку умисно з мотивів неповаги до держави і суспільства
Добровільне відшкодування заподіяної шкоди	Настання тяжких наслідків

¹ Закон України «Про державну службу». Стаття 66. Види дисциплінарних стягнень та загальні умови їх застосування

² Закон України «Про державну службу». Стаття 67. Обставини, що пом'якшують або обтяжують дисциплінарну відповідальність

Вчинення проступки під тиском, під впливом примусу або внаслідок неправомірних дій керівника	Заподіяння збитків внаслідок вчинення дисциплінарного проступку
--	---

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення такі як: пониження в класному чині, пониження в посаді, позбавлення нагрудного знаку, звільнення з позбавленням класного чину, попередження про неповну службову відповідність, затримка до одного року у присвоєнні чергового рангу або у призначенні на вищу посаду, усне зауваження, зауваження, сувора догана, пониження в спеціальному званні на один ступінь, матеріальна відповідальність тощо.

Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 року № 1039¹.

Статтею 68 Закону України «Про державну службу» дисциплінарні провадження ініціюються суб'єктом призначення, а дисциплінарні стягнення накладаються²:

1) на державних службовців, які займають посади державної служби категорії «А»:

- зауваження - суб'єктом призначення;
- інші види дисциплінарних стягнень - суб'єктом призначення з урахуванням пропозиції Комісії;

2) на державних службовців, які займають посади державної служби категорій «Б» і «В»:

- зауваження - суб'єктом призначення;
- інші види дисциплінарних стягнень - суб'єктом призначення за поданням дисциплінарної комісії.

Дисциплінарна комісія - це той орган, який стежить за дотриманням правил і норм поведінки всередині організації, навчального закладу або компанії. Її завданням є забезпечення порядку, внутрішніх правил та вжиття заходів у разі виявлення порушень.

Спочатку комісія приймає скарги чи звернення від співробітників, студентів чи інших осіб, які вказують на можливі порушення дисципліни. Після цього вона розпочинає свою роботу - веде розслідування. Тут важливо зібрати всі необхідні докази, дізнатися свідчення і з'ясувати всі обставини. Тоді відбуваються засідання комісії, на яких обговорюється ситуація і приймаються рішення. Це рішення може включати застосування різних санкцій - від попереджень до більш серйозних. Також комісія може рекомендувати адміністрації чи керівництву організації заходи для запобігання подібним порушенням в майбутньому. І, звісно, особам, які були притягнуті до дисциплінарної відповідальності, може бути надане право на апеляцію рішення комісії.

¹ Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку здійснення дисциплінарного провадження» від 4 грудня 2019 року. №1039.

² Закон України «Про державну службу». Стаття 68. Суб'єкти, уповноважені ініціювати дисциплінарні провадження та застосовувати дисциплінарні стягнення.

Цивільно-правова відповідальність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за вчинення дій чи прийняття рішень у умовах конфлікту інтересів, є важливою і необхідною для забезпечення прозорості, справедливості та довіри до органів державної влади.

Цивільно-правова відповідальність є окремим типом юридичної відповідальності, коли державний службовець, що порушив правила, піддається державному примусу. Це може включати в себе втрату певних переваг або належить виконати зобов'язання у матеріальному вигляді. Ця форма відповідальності розглядається як спосіб регулювання в сфері цивільних прав з метою, з одного боку, захисту прав і інтересів учасників цивільних відносин, а з іншого — з метою накладення санкцій та виховного впливу на тих, хто порушує ці права¹.

Цивільно-правова відповідальність передбачає застосування юридичних санкцій до особи, яка порушила закон, в користь іншої сторони або держави. Ці санкції, встановлені законодавством чи договором, призводять до втрат майнового характеру, зокрема:

- компенсація втрат;
- заплатити неустойку, таку як штраф або пені;
- відшкодування шкоди;
- отримання основних зобов'язань.

Характерною ознакою цивільно-правової відповідальності державних службовців являється те, що вона має майновий характер та стягується на користь потерпілої сторони, оскільки має компенсаційну природу, тобто спрямованість на відновлення майнової сфери потерпілого. Відповідно до статті 56 Конституції України та Закону України «Про державну службу» «кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень»².

Цивільно-правова відповідальність держслужбовців за конфлікт інтересів виконує декілька ключових функцій:

- компенсаційна функція має на меті відновлення порушених прав та законних інтересів постраждалої сторони;
- превентивна функція допомагає запобігти можливим правопорушенням з боку держслужбовців. Знання про можливі наслідки таких дій спонукає осіб уникати конфлікту інтересів;
- виховна функція, яка включає застосування санкцій впливає на свідомість держслужбовця, виховуючи почуття юридичної відповідальності;
- регулятивна функція регулює відносини між держслужбовцем та іншими особами чи державою, визначаючи права, обов'язки та відповідальність кожної із сторін у разі їх порушення;

¹ Канзафарова І.С. Матеріальний зміст і процесуальна форма цивільного права на захист: окремі теоретичні аспекти. Південноукраїнський правничий часопис. 2006 рік. С. 103-105

² Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 88 VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88919#Text> (дата звернення: 16.08.2023).

- контрольна функція забезпечує моніторинг та оцінку дій держслужбовців, виявляючи та виправляючи випадки конфлікту інтересів.

Адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності державних службовців основ на мета полягає в дотриманні законодавства та понесенні відповідальності за вчинений адміністративний проступок у вигляді адміністративного стягнення у зв'язку з невиконанням або незалежним виконанням своїх службових обов'язків¹.

Державні службовці відповідають за адміністративні порушення, які виникають через невиконання встановлених норм і правил, додержання яких є їх службовими обов'язками. Норми та категорії адміністративних правопорушень встановлюються Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУАП) та іншими законодавчими актами². Кожен державний службовець, отримуючи своє посадове становище, бере на себе відповідальність за дотримання встановлених норм та правил. Це означає, що у випадку порушення, державний службовець підлягає адміністративній відповідальності відповідно до положень КУАП і інших законодавчих актів. Це підкреслює значущість законності у діяльності державних структур та необхідність відповідального підходу до своїх службових обов'язків.

Така відповідальність настає у разі:

- неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів (штраф від 1700 до 3400 гривень, а в разі застосування положень ч.5 ст.30 КУпАП, то додатково із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від шести місяців до одного року)(ч.1 статті 172-7 КУпАП);

- вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів (штраф від 3400 до 6800 гривень, а в разі застосування положень частини п'ятої статті 30 КУпАП, то додатково із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від шести місяців до одного року) (ч.2. статті 172-7 КУпАП);

- за будь-яку із вищевказаних дій, вчинену особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення(штраф від 6800 до 13600 гривень з (обов'язковим) позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік)(ч.3.статті 172-7 КУпАП)³.

В Україні кримінальна відповідальність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за вчинення дій або прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів регулюється Кримінальним

¹ Скоріков В. Види відповідальності державних службовців. Національна академія державного управління при Президентові України. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. Серія: юридична. 2018 рік. №4. С.1-5.

² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073Х.

Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073110> (дата звернення: 16.08.2023).

³ Чи є відповідальність за порушення конфлікту інтересів? Кому повідомляти і які наслідки таких дій? URL: <https://xn--80ane0bfp.zp.ua/2017/08/chi-ye-vidpovidalnist-za-porushennya-konfliktu-interesiv-komu-povidomlyati-i-yaki-naslidki-takix-dij>

кодексом України.

Кримінальна відповідальність представляє собою найбільш суворий вид юридичної відповідальності, тоді як злочини в сфері корупції вважаються одними з найбільш суспільно шкідливих. Ефективне реагування держави на такі правопорушення є вкрай важливим. За підпунктом пункту 1 частини 1 статті 3 Закону України "Про запобігання корупції" від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, державні службовці підпадають під дію відповідальності за корупційні діяння, зокрема, під кримінальну відповідальність¹.

Конфлікт інтересів в діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування може бути визначений як ситуація, коли особисті інтереси особи можуть впливати на неї при прийнятті рішень в інтересах держави чи місцевого співтовариства, тим самим призводячи до конфлікту з її службовими обов'язками. Якщо державний службовець або посадова особа місцевого самоврядування приймає рішення в умовах конфлікту інтересів, що призводить до значущої шкоди інтересам держави, він може бути притягнений до кримінальної відповідальності відповідно до статей Кримінального кодексу України, які передбачають покарання за корупційні або інші діяння. Для встановлення кримінальної відповідальності необхідне проведення досудового розслідування і подальше розгляд справи в суді. При цьому слід звертати увагу на обставини справи, мотиви дій порушника, наявність корисливих мотивів.

Діяльність державних службовців в Україні регулюється рядом законів, серед яких є й ті, що встановлюють відповідальність за дії, що вчиняються в умовах конфлікту інтересів. Кримінальна відповідальність може наступати за порушення цих норм, а саме:

- перевищення влади або службових повноважень - коли державний службовець, користуючись своїм службовим становищем, діє з особистої вигоди або в інтересах третіх осіб, завдаючи шкоди правам, свободам або законним інтересам громадян чи держави;
- приймання хабара - отримання державним службовцем для себе або інших осіб будь-яких благ або переваг у вигляді грошей, цінностей, інших благ чи неправомірних послуг, обіцянки чи пропозиції таких благ або послуг у зв'язку з використанням своїми службовими повноваженнями;
- дача хабара - коли третя особа намагається вплинути на рішення або дії державного службовця, пропонуючи йому хабар;
- недбале виконання службових обов'язків, коли державний службовець через свою недбалість або невиконання своїх обов'язків завдає шкоди інтересам держави або правам громадян.

Основні принципи та практики, які можуть бути використані для регулювання відповідальності осіб у конфлікті інтересів:

- декларування інтересів. Державні службовці можуть бути зобов'язані декларувати свої фінансові інтереси, власність, зв'язки з підприємствами

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700VII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170018#Text>.

та іншими організаціями. Це допомагає виявляти можливі конфлікти інтересів;

- відсутність участі в рішеннях у випадках, коли посадовці мають особистий інтерес у конкретному рішенні, вони можуть бути зобов'язані утриматися від участі в цьому рішенні;
- встановлення етичних норм та стандартів для поведінки посадовців може допомогти уникнути конфліктів інтересів та впливу неправомірних вигод;
- регулярна звітність та публічна доступність інформації про дії посадовців може сприяти контролю та уникненню можливих зловживань;
- встановлення санкцій та покарань за недотримання правил уникнення конфлікту інтересів може відтермінувати посадовців від неправомірних дій.

Україна встановила ряд норм і механізмів для регулювання відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за вчинення дій та прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів. Основні документи та механізми, які визначають цю відповідальність в Україні, включають Закон «Про запобігання корупції», НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції), ця організація відповідає за контроль за декларуванням та розслідуванням конфліктів інтересів у діяльності посадовців. Також багато публічних організацій та владних структур створюють внутрішні комісії з етики, які розглядають ситуації конфлікту інтересів та рекомендують відповідні заходи. Публічний нагляд відіграє важливу роль, адже громадські організації та ЗМІ в Україні також активно відстежують діяльність посадовців та виявляють можливі випадки конфлікту інтересів.

Ці механізми сприяють забезпеченню прозорості, відповідальності та ефективності діяльності посадовців в умовах конфлікту інтересів в Україні.

Зважаючи на це, основні кроки та практики, які можуть бути використані для впровадження відповідальності осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в умовах конфлікту інтересів, включають розробку чіткого законодавства, що визначає стандарти поведінки, вимоги до декларування інтересів та процедури уникнення конфліктів інтересів.

Декларування інтересів відіграє важливу роль. Як відомо, обов'язок осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та посадових осіб юридичних осіб публічного права, які одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету, щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік встановлює стаття 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», яка набрала чинності 1 січня 2012 року¹. Державним службовцям необхідно декларувати свої фінансові інтереси, власність, зв'язки з підприємствами та іншими організаціями на початку робочої діяльності та регулярно оновлювати цю інформацію.

Створення спеціальних органів або комісій, які відповідають за вивчення

¹ Вимоги щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та оприлюднення декларацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036323-12#Text>

скарг та питань, пов'язаних з можливими конфліктами інтересів. Основні завдання таких органів: розгляд скарг та звернень про можливі порушення в сфері конфлікту інтересів, проведення перевірок на наявність конфлікту інтересів, внесення рекомендацій щодо змін в законодавство або практиці, підготовка та надання консультацій для осіб, які можуть стикатися з ризиком конфлікту інтересів, розробка методик, настанов та рекомендацій для виявлення та усунення конфліктів інтересів.

Забезпечення доступу до інформації про дії та рішення посадовців, що можуть мати вплив на їхні інтереси, для громадськості та органів контролю, а також встановлення чітких правил для посадовців, які забороняють їм брати участь у рішеннях, де вони мають особистий інтерес.

Антикорупційні заходи включають впровадження механізмів та заходів, спрямованих на запобігання корупції та недобросовісному використанню влади в умовах конфлікту інтересів.

Освіта та навчання означає забезпечення посадовців інформацією про стандарти етики та правила уникнення конфлікту інтересів, а також надання їм навичок для виявлення та вирішення подібних ситуацій. А залучення громадськості та незалежних організацій до моніторингу дій та рішень посадовців можуть сприяти виявленню та врегулюванню конфліктів інтересів.

Всі ці елементи мають на меті забезпечити ефективну систему контролю та відповідальності, яка гарантує, що дії та рішення посадовців відповідають інтересам суспільства та не спричиняють неправомірних вигод.

Висновок. Відповідальність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є основоположним принципом демократії та правової держави. В Україні, як і в багатьох інших країнах, конфлікт інтересів може призвести до порушення прозорості, ефективності та справедливості у прийнятті рішень. Особи, які займають публічні посади, мають особливу відповідальність перед громадянами, оскільки їхні рішення впливають на життя багатьох людей та суспільство в цілому. Конфлікт інтересів може спотворити ці рішення, викрививши їх у бік особистої або корпоративної вигоди.

Українське законодавство передбачає ряд механізмів для виявлення, запобігання та вирішення конфліктів інтересів, а також для притягнення до відповідальності осіб, які порушили відповідні норми. Ця відповідальність може мати цивільний, адміністративний або кримінальний характер, залежно від характеру та серйозності порушення. Важливо, щоб громадськість та незалежні організації мали змогу контролювати діяльність посадовців, виявляти можливі конфлікти інтересів та ініціювати розслідування. Тільки комплексний підхід, який поєднує законодавчі, адміністративні та громадські механізми, може забезпечити належний рівень відповідальності та довіри до державних інститутів.

Слід підкреслити, що відповідальність осіб на державних посадах за конфлікт інтересів є ключовим елементом у забезпеченні прозорості та довіри громадян до установ державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття відповідальності осіб.
2. Види конфлікту інтересів.
3. Коло суб'єктів юридичної відповідальності.
4. Види функцій юридичної відповідальності.
5. Дисциплінарна відповідальність державних службовців за вчинення дій в умовах конфлікту інтересів.
6. Цивільно-правова відповідальність державних службовців за вчинення дій в умовах конфлікту інтересів
7. Адміністративна відповідальність державних службовців
8. Кримінальна відповідальність державних службовців.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700VII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170018#Text>.
2. Закон України «Про державну службу». Стаття 67. Обставини, що пом'якшують або обтяжують дисциплінарну відповідальність
3. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку здійснення дисциплінарного провадження» від 4 грудня 2019 року. №1039.
4. Вимоги щодо декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та оприлюднення декларацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0036323-12#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073X. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073110> (дата звернення: 16.08.2023).
- 6.Скоріков В. Види відповідальності державних службовців. Національна академія державного управління при Президентові України. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. Серія: юридична. 2018 рік. №4. С.1-5.
7. Чи є відповідальність за порушення конфлікту інтересів? Кому повідомляти і які наслідки таких дій? URL: <https://xn--80ane0bfp.zp.ua/2017/08/chi-ye-vidpovidalnist-za-porushennya-konfliktu-interesiv-komu-povidomlyati-i-yaki-naslidki-takix-dij/>
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.
9. Канзафарова І.С. Матеріальний зміст і процесуальна форма цивільного права на захист: окремі теоретичні аспекти. Південноукраїнський правничий часопис. 2006 рік. С. 103-105.
10. Пастух І. Д. Межі службових та представницьких повноважень у конфлікті інтересів. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 10. С. 140–145.
11. Хачатуров Р. Л., Ягутян Р. Г. Юридична відповідальність. Міжнародна академія бізнесу та банківської справи. 70 с.

РОЗДІЛ 6. ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ ЩОДО (УПОВНОВАЖЕНОЇ ОСОБИ) ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ, ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

Запобігання конфлікту інтересів є важливим елементом забезпечення ефективного функціонування будь якого органу, організації чи установи.

Уповноважені підрозділи (особи) є первинним інституційним механізмом із запобігання і врегулювання конфлікту інтересів. Уповноважені особи (підрозділи) вживають заходи з виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів шляхом виконання завдань і функцій, передбачених їх посадовими інструкціями або положеннями про них, розробленими відповідно до Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженим наказом НАЗК від 17 березня 2020 р. № 102/20, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 21 квітня 2020 р. за № 361/34644¹, а також виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою відповідного органу, установи, організації.

Не існує єдиного переліку обставин, які зумовлюють виникнення конфлікту інтересів у працівників конкретного органу, установи або організації, оскільки під визначення «конфлікт інтересів» потрапляє безліч життєвих ситуацій, в яких може опинитися особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в процесі професійної діяльності, тому організація роботи щодо виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів є важливим аспектом управління діяльністю органу, установи, організації, оскільки це допомагає забезпечити прозорість, етичність і недискримінацію прийняття рішень та дій.

З метою виявлення та попередження конфлікту інтересів уповноважений підрозділ (особа) може здійснювати такі заходи:

- планування діяльності та організації роботи у сфері запобігання, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів;
- заняття, роз'яснення, інструктажі та консультації з питань вивчення положень антикорупційного законодавства, зокрема в частині попередження та врегулювання випадків можливого виникнення конфлікту інтересів, у тому числі з працівниками, які залучаються до видів діяльності, що можуть створювати корупційні ризики та/або конфлікт інтересів;
- індивідуально-профілактична робота з особами, якими в минулому були створені обставини та передумови виникнення конфлікту інтересів, та з особами, які працюють (проходять службу) у сферах діяльності з високою ймовірністю корупційних ризиків;
- обов'язкові інструктажі новопризначених працівників щодо основних положень антикорупційного законодавства та правил етичної поведінки;
- контроль за своєчасністю та повнотою висвітлення на офіційному вебсайті відповідного органу, установи, організації прозорої інформації щодо діяльності, де можливе виникнення корупційних ризиків (наприклад розподіл

¹ Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.03.2020 р. № 102/20 (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 21.04.2020 р. за № 361/34644. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-20#Text>.

бюджетних коштів і розпорядження ними, проміжної та річної фінансової звітності, укладені, які були здійснені через систему «ProZorro», та звіти про їх виконання та інше)

- розміщення на офіційному вебсайті органу, установи, організації інформації про способи інформування уповноваженого підрозділу (особи) та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення в університеті антикорупційного законодавства;

- отримання під час прийому на роботу (службу) від кожної особи підпис інформації про близьких осіб, які вже працюють (проходять службу) в установі чи організації, де особа планує працювати; здійснення обліку такої інформації. Інформація про близьких осіб враховується під час опрацювання і розгляду матеріалів посадовими особами, відповідальними за підготовку та прийняття відповідних кадрових рішень. За необхідності можуть витребуватися додаткові документи, що свідчать про службові повноваження особи у зв'язку з призначенням на відповідну посаду;

- перевірку щодо наявності або можливого виникнення у нього конфлікту інтересів перед призначенням на посаду працівника;

- моніторинг та надання пропозицій щодо перегляду положень про підрозділи, посадових інструкцій (функціональних обов'язків) працівників з метою запобігання конфлікту інтересів;

- підготовка (оновлення) відповідно до вимог антикорупційної програми або інших нормативних актів списків працівників, які мають близьких осіб, що працюють (проходять службу) в тому ж органі, установі чи організації, облік такої інформації;

- розгляд та опрацювання звернень працівників щодо наявності у них конфлікту інтересів та надання пропозицій, а також участь у заходах щодо врегулювання конфлікту інтересів та надання консультативної та методичної допомоги щодо їх усунення;

- надання консультативної допомоги особам у самостійному врегулюванні конфлікту інтересів;

- розгляд на службових нарадах за участю керівництва питання про стан роботи щодо виявлення, запобігання і врегулювання конфлікту інтересів та надання пропозицій щодо покращення цього напрямку діяльності;

- облік повідомлень працівників про потенційний/реальний конфлікт інтересів, та вжиті заходи самостійного/зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів;

- візування проєктів наказів (розпоряджень) з основної діяльності, адміністративно-господарських питань, а також проєкти наказів (розпоряджень) з кадрових питань (особового складу) залежно від їх видів;

- проведення антикорупційної перевірки ділових партнерів та надання інформації про них керівнику;

- аналіз інформації, у разі наявності, пов'язаної з наявністю у керівництва підприємств чи корпоративних прав;

- внесення антикорупційних застереження до Типової форми трудового договору з метою запобігання конфлікту інтересів;

- ознайомлення з розпорядчим документом про врегулювання конфлікту інтересів осіб, щодо яких вжито заходів врегулювання конфлікту інтересів, а

також осіб, які беруть участь в його врегулюванні;

- контроль за врегулюванням конфлікту інтересів відповідно до приписів, які визначені розпорядчим документом відповідного органу, установи, організації;

- аналіз інформації опублікованої в засобах масової інформації, мережі Інтернет, яка може свідчити про факти конфлікту інтересів і вчинення інших корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень з боку працівників університету; організовувати перевірку такої інформації та доповідати керівництву про її результати;

- у визначеному нормативними документами порядку розгляд заяви, звернення та повідомлення, які надходять до органу, установи чи організації, з приводу порушення працівниками вимог Закону України «Про запобігання корупції», антикорупційної програми, вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією діянь у зв'язку з конфліктом інтересів;

- проведення службових розслідувань за виявленими фактами конфлікту інтересів, вчинення інших корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень з боку працівників.

- вжиття інших заходів, передбачених антикорупційною програмою щодо виявлення та врегулювання конфлікту інтересів.

В разі виявлення конфлікту інтересів та з метою його врегулювання уповноважений підрозділ (особа) може здійснювати наступне:

1. аналіз повідомлення про конфлікт інтересів та визначає його наявність/відсутність, оптимальний спосіб його врегулювання, а саме:

а) наявність/відсутність факту конфлікту інтересів (в наявності реальний чи потенційний конфлікт інтересів або такий інтерес взагалі відсутній);

б) наявність у особи службових повноважень, які надають можливість вчиняти дії, приймати рішення стосовно питання, у якому в особи наявний приватний інтерес, шляхом ознайомлення з посадовими інструкціями, функціональними обов'язками, трудовими договорами осіб, у яких виник конфлікт інтересів;

в) встановлює можливість впливу приватного інтересу на об'єктивність та неупередженість особи під час вчинення дій, прийняття рішень з питань, у якому в особи є приватний інтерес (наявність у особи дискреційних повноважень, коли особа може вибирати з декількох варіантів юридично допустимих рішень чи дій той, який вона вважає найкращим за відповідних обставин);

г) наявність чи відсутність прийняття особою рішень або вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів;

д) рівень рідства між близькими особами, сутність позаслужбових стосунків осіб, у яких виник конфлікт інтересів;

е) з'ясовує обставини, що зумовили виникненню конфлікту інтересів; є) встановлює відсутність/наявність ознак вчинення дисциплінарного, адміністративного чи кримінально-караного діяння;

ж) з'ясовує, чи вживались особою заходи із самостійного врегулювання конфлікту інтересів;

з) встановлює факт звернення особи до НАЗК щодо отримання роз'яснень врегулювання щодо наявності конфлікту інтересів;

і) з'ясовує наявність в вакансій, на які можна перевести (призначити) особу;
и) визначає необхідність залучення для прийняття рішення або вчинення відповідних дій інших працівників органу, організації чи установи;
к) визначає необхідність обмеження доступу працівника до певної інформації, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом;
л) встановлює необхідність перегляду обсягу службових повноважень та можливості наділення такими повноваженнями іншого працівника підрозділу;
м) встановлює необхідність виконання службових повноважень працівником під зовнішнім контролем¹.

2. У разі необхідності уповноважений підрозділ (особа) узгоджує з керівником:

- а) оптимальні шляхи врегулювання конфлікту інтересів;
- б) визначення осіб, які можуть здійснювати зовнішній контроль².

Уповноважений підрозділ (особа) може рекомендувати керівнику зовнішні шляхи врегулювання конфлікту інтересів відповідно до статті 29 Закону України «Про запобігання корупції» за кожним повідомленням про потенційний/реальний конфлікт інтересів серед яких можуть бути:

а) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

б) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;

в) обмеження доступу особи до певної інформації;

г) перегляд обсягу службових повноважень особи;

д) переведення особи на іншу посаду;

е) звільнення особи.

ж) відмова в прийнятті на роботу;

З) прийняття на роботу на іншу посаду;

За результатами аналізу наданих уповноваженим підрозділом (особою) пропозицій щодо врегулювання конфлікту інтересів керівник своєю резолюцією покладає на уповноважений підрозділ (особу) підготувати проєкт розпорядчого документу (наказ, розпорядження, доручення) щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Уповноважений підрозділ (особа) за погодженням з керівником:

- готує проєкт розпорядчого документу (наказ, розпорядження, доручення) щодо врегулювання конфлікту інтересів, погоджує його в установленому порядку на подає на підпис керівникові;

- після підпису керівником розпорядчого документу (наказ, розпорядження, доручення) щодо врегулювання конфлікту інтересів ознайомлює з ним осіб, які беруть участь в його урегулюванні;

- контролює виконання розпорядчого документу (наказ, розпорядження, доручення) відповідно до приписів та термінів, які визначені у ньому.

- у разі наявності ознак дисциплінарного, адміністративного проступку

¹ Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС. Методичні рекомендації. Стрільців О.М., Пастух І.Д., Фодчук А.Б., НАВС, Київ 2021,

² Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text\(gaTa звернення 17.07.2023\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text(gaTa%20звернення%2017.07.2023))

чи кримінального корупційного правопорушення ініціює проведення службового розслідування з метою перевірки такої інформації;

- при підтвердженні інформації про те, що у діях працівника містяться ознаки адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією чи кримінального корупційного правопорушення, передає відповідні матеріали спеціально уповноваженому суб'єкту у сфері протидії корупції.

Під час перевірки інформації про конфлікт інтересів, проведення службових розслідувань та здійснення антикорупційної перевірки ділових партнерів (контрагентів) уповноважений підрозділ (особа) може використовувати наступні документи, відкриті бази даних і реєстри:

- відомості, які надані в установленому порядку про близьких осіб, які працюють (проходять службу) в органі, установі чи організації;

- особові справи осіб, де міститься інформація про: членів його сім'ї, повідомлення про працюючих в органі близьких осіб, про наявність конфлікту інтересів або самостійне врегулювання конфлікту інтересів;

- декларації особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (<https://public.nazk.gov.ua/>), де необхідно звертати увагу на:

членів сім'ї; джерела отримання доходів (окрім іншого і членом сім'ї службовця), зокрема подарунки, фінансові допомоги тощо; осіб щодо яких наявні фінансові зобов'язання;

укладені правочини; колишні місця роботи; власників майна, яким користується службовець;

інформацію про юридичних осіб, власником яких є службовець чи його член родин.

- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>, у якому можна перевірити фактичне входження особи до складу засновників або виконавчих органів юридичної особи;

щодо встановлення антикорупційних стандартів до засновників, кінцевих бенефіціарних власників (контролер) та керівників ділового партнера:

- Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення - <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>

- Єдиний реєстр боржників - <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>

- Реєстр платника податків - <https://cabinet.tax.gov.ua/registers/registration>

- Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади» - <https://lustration.minjust.gov.ua/register>

- Електронна система публічних закупівель Prozorro (<https://prozorro.gov.ua/>) щодо участі у публічних закупівлях пов'язаних із службовцем осіб.

- <https://court.gov.ua> - наявність позаслужбових стосунків, зумовлених судовим спором можливо через можливість пошуку справ за ПІБ особи з подальшим перенаправленням до Єдиного державного реєстру судових рішень, а також відомості про справи про банкрутство, адреси, номери факсів

¹ Настанова Національного агентства з питань запобігання корупції щодо здійснення уповноваженим аналізу контрагентів у публічних закупівлях, Київ, 2022, URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/images/data/perevirka-kontragentiv/Nastanova_shchodo_%20zdiisnennia_analizu_%20kontrahentiv.pdf (дата звернення 17.07.2023).

(телефаксів суб'єктів владних повноважень);

- Єдиний державний реєстр судових рішень - <https://reyestr.court.gov.ua/>
інші інформаційні ресурси:

- <https://smida.gov.ua>, де можна отримати інформації про власників акцій, осіб, які входять до складу виконавчих органів або наглядової ради акціонерних товариств;

- <https://ring.org.ua/edr/uk/> - щодо юридичних осіб, які приймали участь у публічних закупівлях;

- https://inspections.gov.ua/inspection/all-planned?planning_period_id=6 - результати планових перевірок

- <https://clarity-project.info/edrs>, <https://youcontrol.com.ua>, <https://dozorro.org/> - установчі дані юридичної особи, колишніх засновників та власників юридичної особи, а також щодо зареєстрованих інших юридичних осіб за місцем реєстрації контрагента чи за прізвищем, участь в закупівлях;

Виявити порушення вимог Закону щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю можливо за допомогою таких відкритих реєстрів:

- Єдиний реєстр адвокатів - <https://erau.unba.org.ua/>

- Єдиний реєстр арбітражних керуючих - <https://ak.minjust.gov.ua/>

- Єдиний реєстр нотаріусів - <https://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx>

- Державний реєстр оцінювачів з експертної грошової оцінки земель - <https://land.gov.ua/info/derzhavnyi-reiestr-otsiniuvachiv-z-ekspertnoi-hroshovoi-otsinky-zemelnykh-dilianok/>;

- Державний реєстр атестованих судових експертів - <https://rase.minjust.gov.ua/>;

- Реєстр атестованих осіб (архітектори, проектувальники; експерти; інженери технічного нагляду) - <http://asdev.com.ua/itn/list.php>

- Реєстр аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності - <https://www.apu.com.ua/>.

Інформаційні ресурси про іноземні юридичні особи:

- База даних офшорних компаній і трастів
<http://offshoreleaks.icij.org/search>

- Найбільша світова відкрита база даних компаній
<https://opencorporates.com>

- Довідник реєстрів міжнародних компаній <http://www.corpsearch.net>;

- Офіційні реєстри компаній світу

<http://www.rba.co.uk/sources/registers.htm> та <http://www.commercial-register.sg.ch/home/worldwide.html>

- <https://www.pep.org.ua/en/>

- <http://acm-ua.org/>

- <https://declarations.com.ua/>.

У разі встановлення ознак адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172-7 КУпАП¹ уповноважена особа (підрозділ) невідкладно інформує про виявлений випадок орган, уповноважений на

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 29.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 10.01.2020). (дата звернення: 01.12.2020).

складання протоколу про адміністративне правопорушення, згідно із статтею 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У разі встановлення ознак кримінальних правопорушень, передбачених статтями 364 або 368 КК України ¹, уповноважена особа (підрозділ) невідкладно інформує про виявлений випадок орган досудового розслідування згідно із статтями 38, 216 КПК України ².

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. За допомогою яких реєстрів можливо виявити порушення вимог Закону щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю?
2. Хто такий уповноважений підрозділу щодо (уповноважена особа) щодо виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів?
3. Завдяки яким заходам здійснюється попередження конфлікту інтересів?
4. Як здійснюється врегулювання конфлікту інтересів уповноваженою особою?
5. У разі встановлення ознак адміністративного правопорушення, уповноважена особа (підрозділ) невідкладно інформує кого?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.03.2020 р. № 102/20 (zareestr. в Міністерстві юстиції України 21.04.2020 р. за № 361/34644. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-20#Text>.

2. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС. Методичні рекомендації. Стрільців О.М., Пастух І.Д., Фодчук А.Б., НАВС, Київ 2021, Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 17.07.2023)

3. Настанова Національного агентства з питань запобігання корупції щодо здійснення уповноваженим аналізу контрагентів у публічних закупівлях, Київ, 2022, URL: [https://antycorportal.nazk.gov.ua/images/data/perevirka-kontragentiv/ Nastanova shchodo %20zdiisnennia analizu %20kontrahentiv.pdf](https://antycorportal.nazk.gov.ua/images/data/perevirka-kontragentiv/Nastanova_shchodo_%20zdiisnennia_analizu_%20kontrahentiv.pdf) (дата звернення 17.07.2023).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 29.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-1-10#Text>. (дата звернення: 10.01.2020). (дата звернення: 01.12.2020).

5. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

¹ Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.12.2020).

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адміністративна відповідальність - це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення.

Виконавчий орган - складова частина державного апарату з особливою функціональним навантаженням, суть якої полягає в практичній реалізації завдань і функцій виконавчої влади в процесі управління або регулювання у сферах економічної, соціальної та адміністративно-політичного життя.

Господарська діяльність - це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. При цьому господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями (ст. 3 ГК).

Державний орган - орган державної влади, в тому числі колегіальний державний орган, інший суб'єкт публічного права, незалежно від наявності статусу юридичної особи, якому згідно із законодавством надані повноваження здійснювати від імені держави владні управлінські функції, юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю.

Дисциплінарна відповідальність - це застосування заходів дисциплінарного впливу в порядку службового підпорядкування за винні порушення правил державної служби, що не підпадають під дію кримінальної відповідальності.

Інша оплачувана діяльність - це інша, ніж та, за яку особа одержує оплату (винагороду) за посадою, яку вона обіймає у зв'язку з виконанням нею функцій держави або місцевого самоврядування.

Колегіальні органи - це органи влади, які були створені в зв'язку з виниклою потребою виключити різні помилки в процесі прийняття рішень.

Колегіальність - один з принцип управління, при якому керівництво здійснюється не однією особою, а колегією, групою осіб, що володіють рівними правами при вирішенні питань.

У широкому розумінні це - форма прийняття рішень, в якій враховується колективна думка, використовується метод громадського обговорення.

Корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Корупційними злочинами відповідно до КК України вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368 - 369-2 цього Кодексу (примітка до ст. 45 КК України).

Отже, наразі до кола корупційних злочинів відносяться посягання, передбачені 19 (дев'ятнадцятьма) статтями КК України, тобто законодавець навів їх вичерпний перелік. При цьому чимало з них передбачено розділом XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» Особливої частини КК України.

Контрольно-наглядовий орган державної влади виявляють різні порушення законності і правопорядку, застосовують до правопорушників відповідні санкції або ставлять перед компетентними органами питання про усунення допущених порушень законності і притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Конфлікт інтересів - це конфлікт між публічно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи, за якого її приватні інтереси котрі, впливають з її положення як приватної особи, здатні неправомірним чином вплинути на виконання цією державною посадовою особою її офіційних обов'язків або функцій. Іншими словами, конфлікт інтересів - це ситуація, при якій службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес (особисту заінтересованість), який хоча і не обов'язково призводить до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, але здатний до цього призвести.

Кримінальна відповідальність - це вимушене зазнавання особою, яка вчинила злочин, державного осуду, а також передбачених КК обмежень особистого, майнового або іншого характеру, що визначаються обвинувальним вироком суду і покладаються на винного спеціальними органами держави.

Наглядова рада підприємства це - колегіальний орган підприємства, що визначає стратегію розвитку підприємства, контролює дотримання фінансових планів та ін. Інколи до функцій наглядових рад відносять й фактичне керівництво підприємством. В українських реаліях часто наглядову раду сприймають як дорадчий орган, що здійснює консультування і надає поради та пропозиції.

Неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Оплачувана діяльність - це діяльність, за яку особа отримує винагороду, незалежно від того, є вона систематичною чи одноразовою, грошовою чи натуральною, виплачується за трудовою або іншою угодою чи без неї, за виконану роботу чи як аванс, за фізичну роботу чи інтелектуальну, є прямою чи

непрямою, обліковується вона чи ні, сплачує особа з цієї винагороди податки чи не сплачує тощо.

Підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку (ч. 1 ст. 42 ГК).

Потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені Законом України "Про запобігання корупції" вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Службова особа - це термін, який одночасно визначено у п. 1 примітки до ст. 364 та у ч. 3 ст. 18 КК України.

Відмінність між ними полягає в тому, що: а) у першому з них згадується про державні чи комунальні підприємства, установи чи організації, тоді як у другому такого обмеження немає; б) перше визначення стосується вузького і вичерпного кола злочинів, а саме тих, що передбачені статтями 364, 368, 368 -2, 369 КК України, тоді як друге поширюється на решту злочинів, передбачених статтями чинного КК України (у тому числі низкою статей розділу XVII його Особливої частини).

Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції - органи прокуратури, Національної поліції України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

Венчурний фонд — інвестиційний фонд, що орієнтований на роботу з інноваційними підприємствами та проектами (так званими «стартапами»).

Корпоративні права - це сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства. Корпоративні права набуваються особою з моменту набуття права власності на частку (акцію, пай або інший об'єкт цивільних прав, що засвідчує участь особи в юридичній особі) у статутному капіталі юридичної особи.

Пайовий інвестиційний фонд - це інститут спільного інвестування, що створюється компанією з управління активами, з метою залучення коштів спільного інвестування від інвесторів на фінансування інвестиційних проектів або формування (придбання) інвестиційно привабливих активів з ціллю збереження та примноження капіталу шляхом ефективного управління активами пайового фонду.

Підприємство - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами, для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому господарським кодексом та іншими законами та підзаконними актами.

Приватний інтерес - це будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами.

Наукове видання

*Денисова А.В.
Баранов С.О.
Коропатов О.М.
Сірко В.С.*

ПОРУШЕННЯ
ВСТАНОВЛЕНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ
ВИМОГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ
ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ІНТЕРЕСІВ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Підп. до друку 23.08.2023. Формат 60x84/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 3,0. Обл.-вид. арк. 4,19
Наклад 30 прим.
Надруковано з готового оригінал-макета
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська, 1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009